

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
Danışman: Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇAKIR

ADLİ TIP KURUMU FİZİK İHTİSAS DAİRESİ ADLİ BELGE
İNCELEME ŞUBESİNE GELEN VE MÜZEKKERE İLE İADE
EDİLEN DOSYALARIN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT AKKURT

İstanbul 2011

TEŞEKKÜR

Bu çalışma sırasında bana danışmanlık yaparak, hiçbir yardımını esirgemeyen, bilgi ve birikimiyle yazılan teze çok önemli katkılar sağlayan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇAKIR' a,

Tezimin son halini almasında mühim katkılarını esirgemeyen Prof. Dr. H. Bülent ÜNER ve Prof. Dr. Sermet KOÇ'a,

Alan çalışması sırasında bana her türlü kolaylığı gösteren ve yardımlarını esirgemeyen Adli Tıp Kurumu Başkanı ve Fizik İhtisas Kurulu Başkanlığı çalışanlarına,

Ve emeği geçen herkese sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	İİİ
TABLolar LİSTESİ.....	V
ŞEKİLLER LİSTESİ	VI
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ	Vİİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Adli Belge İnceleme	4
2.1.1. Adli Belge Nedir?	4
2.1.2. Adli Belge İncelemesinin Tarihçesi:.....	4
2.1.2.1. Dünyada Adli Belge İncelemesi:	4
2.1.2.2. Türkiye'de Adli Belge İncelemeciliği:	8
2.1.3. Belge İncelemesi Yapan Kurumlar:.....	10
2.1.3.1. Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Daire Başkanlığı	10
2.1.3.2. Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı	11
2.1.3.3. Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı	11
2.1.3.4. Üniversiteler ve Özel Bilirkişiler	11
2.1.4. Belge Kavramı ve Çeşitleri.....	11
2.1.5. Yazılı Belge	13
2.1.6. Yazılı Belgelerde İnceleme Çeşitleri ve Yöntemleri	15
2.1.6.1. Kullanılan Terimler	16
2.1.6.2. Adli Belgeyi Oluşturan Materyaller.....	19
2.1.6.3. Kağıtların İncelenmesi	20
2.1.6.4. Kalem ve Mürekkeplerin İncelenmesi	22
2.1.6.5. Adli Belgelerde Yapılan Sahtecilikler	24
2.1.6.6. El Yazısı İncelemeleri	27
2.1.6.7. İmza İncelemeleri.....	32
2.1.6.8. İmzalarda Sahtecilik Yöntemleri ve Tespiti.....	35
2.1.6.9. Yazı Yaşı Belirlenmesi	39
2.1.6.10. Kalem Baskı - Gizli Yazı ve İzlerin Tespiti.....	40
2.1.6.11. İnceleme Konusu Belgeleri Koruyucu Tedbirler	41
2.1.7. Yazılı Belge İncelemelerinde Hukuki Süreç	42

2.1.8. Mukayese Örneklerin Temini	43
2.1.8.1. El Yazısı Örneklerinin Temini	44
2.1.8.2. İmza Örneklerinin Temini.....	47
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	50
4. BULGULAR.....	52
5. TARTIŞMA VE SONUÇ	58
ÖZET	64
SUMMARY	65
KAYNAKLAR	66
ÖZGEÇMİŞ	70
EKLER.....	71
EK A KONTROL LİSTESİ.....	72
EK B YAZI PROSEDÜRÜ	73
EK C İMZA PROSEDÜRÜ	80

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. 2006, 2007, 2008 ve 2009 Yıllarında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı	52
Tablo 2. Müzekkere ile iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 2006 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.....	53
Şekil 2. 2007 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.....	53
Şekil 3. 2008 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.....	54
Şekil 4. 2009 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.....	54
Şekil 5. 2006 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları....	56
Şekil 6. 2007 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları....	56
Şekil 7. 2008 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları....	57
Şekil 8. 2009 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları....	57

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

BK.	: Borçlar Kanunu
Bkz. (bkz.)	: Bakınız
C.	: Cilt
CD.	: Ceza Dairesi
CGK.	: Ceza Genel Kurulu
CMK.	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK.	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (Mülga)
E.	: Esas
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HMKT.	: Hukuk Muhakemesi Kanunu Tasarısı
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İBK.	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK.	: İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
T.	: Tarih
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
TMK.	: Türk Medeni Kanunu
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
vd.	: Ve devamı
vb.	: ve benzeri
Y.	: Yargıtay
VSC	: Video spektral mukayese cihazı (Video Spectral Comparator)
ESDA	: Elektrostatik iz belirleme cihazı (Electrostatic Detection Apparatus)
UV	: Mor ötesi (Ultraviolet)

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Yazı ve / veya imza içeren belgelerin bugünkü toplumsal yaşantımızda son derecede önemli bir yere sahip olduğu bir gerçektir. Tarihsel gelişim içerisinde uygarlık seviyesinin yükselmesiyle bireyler arası ilişkiler ile bireyin istifadesine sunulan kamusal hizmetlerdeki artışa paralel olarak imza veya yazılara daha büyük bir önem verilmektedir.

İmza veya yazı içeren belgeler taraflar arasında yapılan sözleşmelerin kanıtlanabilirliğini sağlaması, yasal düzenlemelerde ihtilafın giderilmesinde yaptırım gücü bakımından önem atfedilmiş olunması bu tür belgelerin artmasına neden olurken, maalesef bu durum amaç dışı ve kötü kullanımları da arttırmış ve çoğunlukla hukuki ihtilaf olarak dava konusu olmaktadır.

Hukuki uyuşmazlık içeren bir olayda mahkemenin uzmanlık alanına giren hukuki boyutu yanında mahkemenin bilgisinin her zaman yeterli olmadığı maddi yönü vardır. Mahkemeler ihtiyaç duydukları hukuk dışı bilgiler için başka kişilerin yardımına başvurma cihetine gitmektedirler. Bilim ve teknikteki gelişmelerle birlikte hemen her alanda çok geniş ve derin bilgiler ve teknik ilerlemeler elde edilmiş bu durumun hukuk alanına da yansımaları olmuştur. Mahkemelerin hukuk dışındaki konular hakkında yardıma ihtiyaç duymaları gerçeği sebebiyle bu konularda mahkemeye yardımcı olan kişiler, muhakemenin ayrılmaz bir parçası olarak bilirkişilik kurumunu oluşturmuşlardır.

Adli belge incelemesi, araştırma veya soruşturma konusu olmuş belgeler üzerinde çalışmalar yapan multidisipliner bir uzmanlık alanıdır. Adli belge incelemelerinin, günümüzde teknolojiye bağlı olarak kolaylaştığı düşünülse de, esasen daha karmaşık bir hal almıştır. Bunun nedeni günümüzde yine teknolojiye bağlı olarak sahtecilik yöntemlerinin de aynı hızla gelişmesidir. Belgelerin hazırlanmasında kullanılan yöntemlerin yanında, materyallerde de zaman içerisinde hızlı değişiklikler oluşmuştur.

Hâkimler, hem hukuk muhakemesi hem de ceza muhakemesinde, hakkında bilgi sahibi olmadıkları konularda dahi hüküm vermek ile görevlendirilmişlerdir. Hâkimler,

önlere gelen uyuşmazlığı çözmekten kaçınamaz. Hakimlerin bu sorumlulukları, hukuki sorumluluk bakımından HUMK. m. 573'de, cezai sorumluluk bakımından da Türk Ceza Kanunu (TCK.) m. 257'de düzenlenmiştir. Hâkimlerin, önlere gelen her konudaki uyuşmazlığı çözebilmeleri için, aydınlatılmaları, bilgi eksikliklerini tamamlamaları gerekmektedir. İşte bilirkişilik, her iki muhakeme hukuku dalında da, aydınlatma, bilgi eksikliklerini giderme amacına hizmet eder.

Türkiye'de halen adli belge incelemesi yapılan birimler; başta Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesi olmak üzere Polis ve Jandarma kriminal Laboratuvarları, Adli Tıp Enstitüleri, özel bilirkişilik kurumları ve bilirkişi şahıslardır. Adli belge incelemesi alanında sadece Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesine incelemeye gönderilen yıllık dosya sayısının yaklaşık 10 bin civarında olduğu ve tüm Türkiye genelinde ise incelenen belge sayısının ise toplamda yüz binleri bulunduğu bilinmektedir. Başta senet, çek, mektup, sözleşme, kimlik belgeleri vs. gibi sayıca oldukça fazla olan belgeler yanında, "Miras Taksim Mukavelesi", "Düzenleme Devir Temlik Senedi" gibi belgeler incelemeye gönderilmektedir. Orijinal belgeler yanında fotokopi, karbon nüsha, fax çıktısı vs. gibi nüsha belgeler veya kapı, pencere, teneke, tas, tahta gibi üzerinde yazı bulunan bazı taşınmaz malzemeler de ya sökülerek, ya kesilerek ya da hiçbiri yapılamazsa fotoğrafı veya videosu çekilerek incelemeye gönderilmektedir. Ülkemizde belge düzenlenmesinde çoğunlukla bir standardizasyon olmaması nedeniyle belge çeşitliliği tahmin edilemez sayılara ulaşmış olduğu gibi en önemlisi belgeler üzerindeki adli hususların tespitleri de güçleşmiştir.

Bu çalışmada, Türk yargı sisteminde adaletin yeterince hızlı yürütülemediği ve Cumhuriyet savcılığınca yürütülen soruşturmalar ile mahkemeler tarafından yapılan kovuşturmanın geç sonuçlandırıldığı yönündeki yaygın olan ve adalet sistemimiz açısından artık rahatsız edici bir boyuta ulaştığı hissedilen sızlanmalar da dikkate alınarak özellikle adli mercilere intikal eden ve sahteliği iddia edilen belge veya imza incelemesi gerektiren konularda diğer bilirkişilik yapan kurum ve kuruluşlar hakkında da genel bilgi verildikten sonra, görevi mahkemeler ile hâkimlikler ve savcılıklar tarafından gönderilen yazı (Grafolojik daktiloskopik) imza, imza niteliğini taşıyan parmak izleri biçimindeki fiziksel materyallerle ilgili olarak incelemeler yaparak

sonucunu bir raporla tespit etmek olan Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde 2006-2009 yılları arasında düzenlenen raporlar içerisinde müzekkere yapılarak iade edilen dosyalar incelenerek bu dosyalarda müzekkere nedenleri ile ilgili sebeplerden örneğin "İnceleme konusu evrakın adli dosyasının gönderilmemesi", "samimi yazı-imza, Savcılıkta-mahkeme huzurunda alınan yazı-imza ve aynı basım tarihli örneklerin dosyada bulunmaması ya da yeterli olmaması", "mühür izi vb. mukayese örneklerin gönderilmemesi", "inceleme konusu veya mukayese belgelerin açık olarak belirtilmemesi, inceleme konusu evrakın aslının olmaması " gibi özellikle bu iade nedenlerinin sayıları tespit edilerek genel toplam içerisindeki oranı ve nedenlerinin irdelenmesi yapılacak ve soruşturma veya yargılama safhasında sürecin uzamasında ciddi olumsuzluk yaratan bu tür aksaklıkların bir daha olmaması için alınabilecek ne tür önlemler olabileceği tartışılıp adalet sistemi içinde tespit edilebilecek bir aksaklık varsa bu aksaklığın nasıl ortadan kaldırılması gerektiği konusunda çözümlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Adli Belge İnceleme

2.1.1. Adli Belge Nedir?

İnsanlar arasında en etkili bilgi içeren iletişim aracı yazıdır. Yazı; üzerinde görüş birliği sağlanmış her sese karşılık gelen sembol ve işaretlerin sistemli bir şekilde dizilerek kalıcı zemin üzerinde oluşturulduğu iletişim aracıdır. El yazısı ile düşünsel bir olgunun yazı araçları kullanarak iskelet, kas ve sinir sistemi aracılığıyla mekanik bir hareket sonucunda oluşturulan iletişim aracıdır.

Yazı; tarihsel süreç içerisinde Mezopotamya, Mısır ve Çin uygarlığına kadar uzanan geniş bir coğrafyada farklı zamanlarda ortaya çıkmıştır. Ancak kaynaklara göre bilinen anlamda ilkyazı; Mezopotamya'da Sümerler tarafından piktografi (resim yazısı) ile başlayan bir çeşit çivi yazısıdır. MÖ. 4000 yıllarında Sümerler düşünce ve nesnelere doğadan alıp olduğu gibi resmetmek suretiyle kil tabletler üzerinde kaydetmişlerdir (1).

2.1.2. Adli Belge İncelemesinin Tarihçesi:

2.1.2.1. Dünyada Adli Belge İncelemesi:

Adli belge incelemesi, araştırma veya soruşturma konusu olmuş belgeler üzerinde çalışmalar yapan multidisipliner bir uzmanlık alanıdır. Adli belge incelemelerinin, günümüzde teknolojiye bağlı olarak kolaylaştığı düşünülse de, esasen daha karmaşık bir hal almıştır. Bunun nedeni günümüzde yine teknolojiye bağlı olarak sahtecilik yöntemlerinin de aynı hızla gelişmesidir. Belgelerin hazırlanmasında kullanılan yöntemlerin yanında, materyallerde de zaman içerisinde hızlı değişiklikler oluşmuştur (2; 3). Yazı ve belge incelemeciliğinin tarihi doğaldır ki yazının tarihi ile başlar. Bu konuda, çok eski dönemlere ait sınırlı veriler bulunmasına karşın, özellikle teknoloji ve haberleşmedeki gelişmelere bağlı olarak 17. yüzyıldan itibaren önemli ilerlemeler kaydedilmeye başlanmıştır (2).

1880 yılında Kanada'da ilk sahte para incelemesi yapıldı. 1888 yılında ilk tükenmez kalem patenti John Leod tarafından alındı. 1894 yılında Fransız Alfred Dreyfus, Bertillon tarafından yazılan sahte el yazısı tanımlamasına dayanılarak hainlik

suçlaması ile tutuklandı. 1898 yılında Cordelia Botkin zehirli şeker postalayarak iki kadını öldürdü, zarf üzerindeki yazısının tanınmasına rağmen bu durum mahkemece kabul görmedi (2; 4).

Albert S. Osborn, belge incelemeciliğinde kitap yazmış ilk önemli isim olarak göze çarpmaktadır. Osborn, ABD'de 19. yüzyılda, farklı-açık bir disiplin olarak el yazısından tanıya gitme yöntemini kullanmaya başladı (2; 3).

1900 yılında Cordelia Patrick kloroform ile William Rice adlı şahsı öldürdü. Rice'in adı kendi çek defterinde sahteydi. 1909 yılında Underwood çift renkli kırmızı ve siyah daktilo şeridini tanıttı. 1910 yılında Albert S. Osborn "Belge İnceleme" adlı yapıtını yayınladı (2; 3).

Kanada'da, el yazısı incelemelerinin ne zaman delil olarak kullanılmaya başlandığının bilinmemesine rağmen, İngiltere'den 1854 yılında "Genel Kanun Prosedürleri"; 1865 yılında "İngiliz Suç Prosedürleri Kanunu" alınarak buna uygun işlemler yapılmaya başlanmıştır. Daha sonra bu iki kanunun yerine 1868 yılında Kanada Delil Kanunu yürürlüğe girmiştir (2).

Böylece, özellikle yirminci yüzyılın başında adli belge incelemeleri ile ilgili olarak önemli gelişmelerin yaşandığı ve artık ayrı bir multidisipliner alan olarak ortaya çıkmaya başladığı söylenebilir.

Adli belge incelemesi, 20. yüzyıla kadar çoğu olayda, kanıt elde etmek için kullanılan bir araçtı. Tanık olmadığı durumlarda, yazılı belge bulma yoluna gidilmiştir. Geçmişte uzun bir dönem, mahkemeler hangi kanıtların kabul edilmesi gerektiği konusunda bir fikir birliğine varamamışlardır. 20. yüzyılın erken dönemlerinde uzmanların sadece karşılaştırmaya dayanan yazı incelemelerinde kuşkular ortaya çıkmıştır, bu konuda kanunlar yapılmış olmakla birlikte düşük dereceli bir kanıt olarak kabul edilmiştir. 1913 yılında Amerikan Kongresi, mahkemelerde el yazısını kanıt olarak kabul eden bir kanun çıkarmıştır.

Günümüzde, diğer tüm bilimlerde olduğu gibi belge inceleme gittikçe artan bir şekilde bilgi ve tekniğin kullanımını içermektedir. Buna bağlı olarak da karşılaşılan sorunların türü ve kapsamı çok değişmiştir (5).

Amerika ve Kanada'da ilk belge incelemecileri yetersiz eğitimlerine rağmen samimi, iyi niyetli kişilerdi. Mahkeme kâtabi, polis memuru, litografyacı (taşbasmacı), banker gibi mesleklerdendiler. En önemli başvuru kaynakları Osborn'un kitabı idi. Doğal olarak, onların çoğu aynı zamanda hattatlık (yazı yazma sanatçılığı) konusunda da bir öğretmen olarak rol üstlenmişlerdir. Ancak bununla birlikte bilimsel çalışma yapmamışlardır. Bu kişilerin yaptığı incelemelerde herhangi bir sorun ortaya çıktığında genellikle ikinci incelemeci olarak Osborn'a başvurulurdu. 1934 yılında meşhur pilot Charles Lindberg'in oğlunu kaçıran ve öldüren Bruno Richard Hauptmann davası, böyle bir olaydır. Osborn ve diğer yedi farklı incelemeci fidye notlarındaki el yazılarına göre tespit yaptılar ve böylece halkın gözünde el yazısı kimliklendirilmesini kanuna uygun kanıt olarak kullandılar. Dönem dönem incelemeciler tecrübelerini paylaştılar. Osborn her zaman en önemli isim olarak kaldı, daha az tecrübesi olan incelemecileri eğitti ve cesaretlendirdi (2; 3).

1940'lı yıllara gelindiğinde, artık yönetim ve polis adli Laboratuvarların iş standartlarını oluşturdular, eğitim programlarını yaptılar ve ihtiyacı olan bilgileri toplamak için araştırma programlarını oluşturmaya başladılar. Bu çalışmalar konu ile ilgili ilk enstitülerin de oluşmasını sağladı.

İlk bilgisayar 1930'lu yılların sonunda Dr. John Atanasoff tarafından IOWA Devlet Üniversitesinde master öğrencilerinin matematik hesaplamalarını yapmaları için tasarlanmıştır. Bugünkü anlamda bilinen bilgisayar ise, çok amaçlı olarak 1946 yılında Pennsylvania Üniversitesinde geliştirilmiştir (2).

İnternetin geliştirilmesinin ana fikri, askeri amaçla soğuk savaş döneminde ortaya atılmıştır. Olası bir nükleer saldırıda iletişimin zarar görebileceği varsayımından hareketle, böyle bir durumda dahi haberleşmenin kesintisiz olarak devam etmesi amaçlanmıştır. İnternet ilk olarak 1962 yılında Licklider tarafından hayal edilmiş ve internetin tam anlamıyla oluşması 1969 yılında olmuştur (2).

Böylece, son yüzyıl içerisinde elle kullanılan daktiloların gelişmesi, tükenmez kalemin bulunması, elektrikli daktiloların kullanımı ve nihayet elektronik dönemin başlaması doğal olarak belge incelemecilerini de büyük oranda etkilemiştir. Bilgi içeren

mektup, dilekçe ve benzer belgelerin kaydedilerek korunması, toplumları kültürel olarak kendiliğinden derinden etkilemiş geliştirmiştir.

İlk insanların mağara duvarlarına basitçe düşüncelerini aktarmasından yüzyıllar sonra yavaş bir şekilde daha sonra yazılarını ağır killi tabletlere geçirmişler. İnsanlar yüzyıllar boyunca düşüncelerini kaydetmek için odun, taş, seramik, kumaş, ağaç kabuğu, metal, ipek, bambu ve ağaç yapraklarını bir zamandan diğerine yazı yazma yüzeyi olarak kullanılmıştır. Bunlar, kâğıdın bulunması ile birlikte önemini yitirmiş; ve yirminci yüzyılda bilgisayar ve internetin keşfiyle en önemli kayıtlar artık bilgisayarlarda ve internet üzerinden sanal ortamlarda korunmaya başlamıştır (2; 3; 5; 6).

Adli Belge İncelemeciliğinin bir bilim haline gelmesini sağlayan Osborn'un öncülüğünde dünyada ilk kez "Amerikan Adli Belge İncelemeciler Kurulu" 1942 yılında kuruldu (2).

1948 yılında St. Louis'de yapılan bir adli bilimler toplantısında, Amerikan Adli Bilimler Akademisi'nin formasyonu oluşturuldu. Belge incelemeleri ile ilgili ilk uluslararası adli bilimler toplantısı 1963 yılında Londra'da yapıldı (5).

"Journal of Criminal Law and Criminology" 1910 yılında kuruldu, uzun yıllar kriminal alanda tek ve önemli rol üstlendi ve adli belge incelemeleri ile ilgili makalelere yer verdi. Halen dünyada bu alanda en yaygın okunan dergilerden biridir.

"The American Journal of Police Science" 1930 yılında yayın hayatına başladı ve kısa süre sonra "Journal of Criminal Law and Criminology" ile birleşti. 1956 yılında Amerikan Akademisi, "Journal of Forensic Sciences" dergisini yayınlamaya başladı. Bu dergi bu alandaki tüm disiplinleri içermesi dolayısıyla en önemli yayındır. Aralarında adli belge incelemeciliğinin de bulunduğu on farklı uzmanlık alanı ile ve 5600'den fazla üyesiyle Amerika ve Kanada'nın dışında Dünyadaki 50 ülkeden uzmanlara ulaşmaktadır. Dergisi, makaleleri, yıllık bilimsel toplantıları, seminerleriyle dünyanın en prestijli adli bilimler organizasyonunu düzenlemektedir. İngiltere'de 1959 yılında "Journal of Forensic Science Society" yayın hayatına başladı ve bu alanda belge incelemeciliğine daha fazla katkıda bulunmaktadır. Altmıştan fazla ülkede, 2500'den fazla üyesi vardır. Kanada Adli Bilimler Kurumu 1963 yılında organize edildi ve 1968

yılında dergisi yayın hayatına başladı. Daha sonraki yıllarda konu ile ilgili İngilizce ve diğer yabancı dillerde yayınlanan dergiler, belge incelemeciliği konusunda önemli katkı sağladılar.

Tüm bu kurum ve organizasyonlar belge incelemeciliğinin giderek bir bilim dalı halinde nitelik kazanmasında önemli rol oynadılar ve belge incelemeciliğinin ayrı bir uzmanlık alanı halinde gelişmesini hazırladılar. 1977 yılında yalnızca Amerikan ve Kanadalı incelemecileri için birkaç yıl bu konuda çalışmış olma koşulu ile profesyonel sertifikasyon programı sağlayan "American Board of Forensic Document Examiners (ABFDE)" kuruldu. Bu programda; teknik problemleri çözmeye temel yetenekleri gösterme, pratik genel ve profesyonel eğitim, etik gibi konular yer almaktadır. Belge incelemecilerinin çoğunluğu üniversite mezunu değildir. ABFDE'ye üye olanların çoğunluğu ya üniversite mezunu ya da master derecesine sahiptir. Bu alanda uzman olmak için ise tam teşekküllü bir laboratuvarında tecrübeli uzmanların yanında tam gün olarak iki yıllık bir çıraklık eğitimi alınması gerekmektedir. Amerikan mahkemeleri, ABFDE'yi adli belge inceleme alanında sertifika vermekle yetkilendirdi. Bu alanda çalışmak isteyenlere el yazısı karşılaştırmalarından güvenilir sonuçlar alınabilmesi için, bu kurumdan her belge incelemecinin yetki alması gerekmektedir (2).

1985 yılında İngiltere'deki Adli Bilimler Kurumu, belge incelemede diploma veren bir program oluşturdu. Fakat İngiliz vatandaşı olmayan ve kurum üyesi olmayanlar kabul edilmedi. Bunlar adli bilimlerin bu dalında nitelik değerlendirilmesi ve ölçmesini sağlayan ilk önemli adımlardı (2; 5).

20.ve 21. yüzyılda belge incelemeciliği ile ilgili kurumlar ve yayınlar, üyelerin ve okuyucuların niteliklerini artırmak için halen profesyonelce yoğun çaba göstermektedir (2; 5).

2.1.2.2. Türkiye'de Adli Belge İncelemeciliği:

Adli belge incelemeciliği konusunda cumhuriyet öncesi döneme ait önemli bir belgeye veya bilirkişilik konusunda herhangi bir kurumsal faaliyete rastlanmamaktadır. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte adli bilimlerdeki teknik ve bilimsel gelişmeler belge incelemeciliğinin de gelişimini hazırlamıştır. 1928 yılında harf devrimi ile eski alfabesi olan Arapça'yı bırakmış yerine Latin alfabesi kullanmaya başlamıştır.

1934 yılında soyadı kanunu kabul edilerek imzaların nasıl atılması gerektiği belirtildi. Böylece bu yıldan itibaren eski ve yeni alfabeler arasında çıkan sorunların çözümlenmesi önemli bir konu olarak ortaya çıkmış ve konuyla ilgili bilirkişilerin görüşüne başvurulmuştur.

Adli tıp uzmanı Dr. Hayrettin Dalokay'ın ülkemizde adli belge incelemeciliğinin gelişmesinde katkıları büyük olmuştur. Dr. Dalokay, İtalya'da belge incelemeleri konusunda eğitim almış, edindiği bilgi ve deneyimlerin Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi'nde uygulamalarında önemli görevler üstlenmiştir. Dalokay, aynı zamanda Türk Adli Tıbbının ilk dergisi olan Adli Tıbbi Ekspertiz'i 1955'de çıkarmaya başlamış; böylece adli belge incelemeciliği ile ilgili bilimsel makalelerin yayınlanmasını sağlamıştır.

Türkiye'de 1950'lerden başlayarak adli belge incelemeciliği ayrı bir bölüm olarak Jandarma ve Polis Kriminal Laboratuvarları, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi'nde, kısmen de üniversitelerde yürütülmektedir. Mahkemeler ve Cumhuriyet Savcılıkları, bu resmi kurumların dışında bu alanda tecrübeli bilirkişilere de başvurmaktadır. Üniversitelerde, özellikle Adli Tıp Enstitüsü ve Adli Tıp Ana Bilim Dallarında konu ile ilgili tez ve araştırmalar sürdürülmektedir. Son yıllarda ise, adli belge incelemeciliği ile ilgili belge inceleme uzmanları derneği ve adli belge inceleme derneği kurulmuştur. Derneklerin kuruluşu sırasında dahi kendi içlerinde görüş birliği oluşturması uzun tartışmalar sonucunda belirlenmiştir ayrıca her iki derneğin kuruluş yapıları da farklılık arz etmektedir. Derneklerin yeni kurulmuş olması ve uyguladıkları kriterlerin farklılıkları dernekleri dönem dönem karşı karşıya getirmektedir. Adli belge inceleme alanında board ile ilgili bir çalışma yapılmadığı için ülkemizde eğitimin kimler tarafından ne şekilde verileceği ve sınavların nasıl ve kimler tarafından yapılacağı konusu da henüz netlik kazanmamıştır. Jandarma ve polis kriminal Laboratuvarlarında belge inceleme uzmanı olarak çalışanların, kanun gereği derneklere üye olamaması da diğer bir eksikliklerdir.

Yargıya intikal etmiş ve üzerinde şüphe bulunan her türlü belgede; iddia ve savunmalar, bilirkişi incelemeleri ve adli tahkikatın değerlendirilmesi neticesinde varılacak kararlara göre kişilerin ceza alıp almayacakları belirlenir. Özellikle

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni Türk Ceza Kanunu (TCK) ile Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve diğer kanun ve yönetmelikler ile gerek ceza, gerekse de inceleme esasları yönünden yeni düzenlemeler yapılmıştır. Önceki kanun ve yönetmeliklerde suçludan delile ulaşılırken, yeni uygulamalar ile delilden suçluya gidilecek olması nedeniyle bu durum, belge inceleme alanında da yeni uygulamalar getirmektedir. Günümüze kadar uygulamalarda bilirkişiler görüşlerini bir rapor halinde sunar ve hâkim de bu rapora istinaden kararını verirken, yeni uygulama ile çapraz sorgulama sistemi getirilmiştir. Böylece uzman olmayan ve mahkemelerde bilirkişi olarak kabul edilen şahıslar zamanla bu sistem sayesinde elenebilecektir. Bu yeni durum aynı zamanda sürekli eğitimin gerekliliğini de beraberinde getirdiğinden, bilirkişilere eğitim verecek kurum ve kuruluşların (ABİDER ve Belge İnceleme Uzmanları Derneği) da tam bu dönemde oluşması bir tesadüf olmasa gerekir.

Ülkemizde konu ile ilgili olarak hukuki düzenlemeler yapılması; ciddi eğitim, araştırma ve idari yapılanmalar oluşturması zorunluluk kazanmıştır (2; 6).

2.1.3. Belge İncelemesi Yapan Kurumlar:

2.1.3.1. Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Daire Başkanlığı

Ülkemizde, belge incelemesi yapan kurumların başında Adli Tıp Kurumu gelmektedir. Bu kuruma bağlı olarak çalışan Fizik İhtisas Daire Başkanlığı, mahkemeler ile hâkimlikler ve savcılıklar tarafından gönderilen silah, mermi, yazı (grafolojik daktiloskopik), fotoğraf, resim, imza, imza niteliğini taşıyan parmak izleri ile radyolojik, radyoizotop, klimatolojik, diğer fiziksel materyal ve olaylarla ilgili olarak incelemeler yaparak sonucunu bir raporla tespit eder. Fizik ihtisas dairesi aşağıdaki şubeler ve birimlerden oluşur:

- a) Adli belge inceleme şubesi
- b) Balistik şubesi
- c) Adli astronomi şubesi
- d) Ses ve görüntü inceleme şubesi
- e) Bilişim ve teknoloji suçları şubesi

f) İz incelemeleri şubesi (7).

2.1.3.2. Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı

Kriminal Polis Laboratuvarları Daire Başkanlığı'na bağlı, Ankara, İstanbul, İzmir, Diyarbakır, Adana, Erzurum, Samsun, Bursa, Antalya ve Kayseri İl Kriminal Polis Laboratuvarları Müdürlüğü bünyesinde Belge İnceleme Şube Müdürlükleri oluşturulmuştur (8).

2.1.3.3. Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı

Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı bünyesinde, El Yazısı ve Doküman İnceleme Laboratuvar Amirliği bulunmaktadır (9).

2.1.3.4. Üniversiteler ve Özel Bilirkişiler

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'nde, Belge İnceleme Birimi bulunmaktadır (10).

Marmara Üniversitesi'nde, Grafoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi bulunmaktadır (11).

Özel kurum olarak Alman Hastanesi bünyesinde, Adli Tıp Merkezi bulunmaktadır (12).

2.1.4. Belge Kavramı ve Çeşitleri

Belge, "Bir gerçeğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. vesika, doküman" olarak tanımlanmaktadır.

Belge, yaşanmış bir olayın parçası olan veya o olayı temsil etmek üzere sonradan meydana getirilen bir ispat aracıdır.

Belgeler çeşitlerine göre, yazılı belge, şekil tespit eden belge ve ses tespit eden belge olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Şekil tespit eden belgeler, belli bir olayı temsil etmek üzere şeklin tespit edildiği belgelerdir. Fotoğraf, film, kroki, plan gibi belgeler şekil tespit eden belgelerdir. Yazılı belgeler okumak suretiyle, şekil tespit eden belgeler ise görme suretiyle incelenir. Ses tespit eden belgelerde ise, ses ile tespit söz konusudur. Ses kayıt araçları ile sesler kaydedilmekte ve bu tür belgeler oluşturulmaktadır.

HMKT. m. 203, "Uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli, yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu kanuna göre belgedir." demek suretiyle belge tanımını yapmıştır.

Maddenin gerekçesi şu şekildedir: 1086 sayılı kanundan farklı olarak, belge kavramına da bu tasarıda yer verilmiştir. Belge, bir üst kavram olarak kabul edilmiştir. Belge kavramının, hukukumuzda yeni yer alması sebebiyle ayrıca tanımı da yapılmıştır. Belge tanımlanmakla birlikte, senedin tanımlanmasından özel olarak kaçınılmıştır. Bunun bir sebebi, senedin öteden beri kanunda yer alması, bu konuda doktrinde ve yargı uygulamasında ciddi bir tereddüdün mevcut olmamasıdır. Ayrıca, senedin kesin delil olarak kabulü sebebiyle, yapılacak bir tanım, bazı sınırlamaları da içereceğinden, ortaya çıkacak gelişmelere engel olmamak bakımından tanımı yapılmamıştır.

Belge konusunda sınırlayıcı bir tanım yapmak yerine, belgenin ne olduğunu belirten bir çerçeve çizilmiştir. Böylece bu tasarıda yer alan kavram konusundaki tereddütlerin ortadan kaldırılması ve senet kavramı ile karıştırılmaması mümkün olacaktır. Maddede verilen tanıma göre, uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli, yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları belgedir. Belgenin tanımı yapılırken, hukuk sistemimiz içinde bütünlüğün korunması ve aynı kavramın farklı şekillerde anlaşılması için, Bilgi Edinme Kanununun "Tanımlar" başlığını taşıyan 3 üncü maddesinde yer alan belge tanımından da yararlanılmıştır.

Maddedeki belge tanımında, iki unsur önemlidir. Belge bir "bilgi taşıyıcısı"dır. Ancak, her bilgi taşıyıcısı değil, uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli olanlar, yargılama hukuku anlamında belge sayılmıştır. Tanımda belge sayılacak bilgi taşıyıcılarının bir kısmı örnek olarak sayılmış olmakla beraber, tüm belgeler bu sayılanlardan ibaret değildir. Ancak, sayılan bilgi taşıyıcıları farklı niteliklere sahip olanlardan en tipikleridir. Örneğin, sadece yazılı ve basılı metinler değil, çizim, kroki gibi yazı dışındaki resim, plan vesaire belge olarak sayılmış, görüntüyü anlık ya da hareketli taşıma niteliğine sahip fotoğraf veya film de ayrıca belirtilmiştir. Görüntü ya da ses kayıtları bilgi taşımaya elverişli olduğu gibi, elektronik ortamdaki veriler de bilgi

taşıyabilmektedir. Görüldüğü üzere, farklı bilgi taşıyıcıları belirtilmek suretiyle bu konudaki gelişmelere imkan tanıyacak bir tanımlama yapılmıştır.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 3. maddesi de belgeyi tanımlamıştır. Buna göre belge, kurum ve kuruluşların sahip oldukları bu kanun kapsamındaki yazılı, basılı veya çoğaltılmış dosya, evrak, kitap, dergi, broşür, etüt, mektup, program, talimat, kroki, plan, film, fotoğraf, teyp ve video kaseti, harita, elektronik ortamda kaydedilen her türlü bilgi, haber ve veri taşıyıcılarını ifade eder.

Gelişen teknolojiyle birlikte belge kavramının da genişlediği, bu kavram içerisine elektronik belgelerin de eklendiği görülmektedir. Yukarıda belirtilen tasarı ve kanun maddelerinde elektronik veriler de belge kavramına dahil edilmiştir.

Elektronik belge ile kastedilen, elektronik ortamda sayısal olarak kodlanmış şekilde bulunan elektronik verilerdir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 3. maddesine göre, elektronik veri; elektronik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya saklanan kayıtları ifade eder (13).

2.1.5. Yazılı Belge

Kısaca, belgenin yazılı olanına "yazılı belge" diyebiliriz. Esasen belge denilince ilk akla gelen, yazılı belgedir. Yerleşmiş bu düşünce nedeniyledir ki bazı sözlüklerde dahi belge, "Bir olguyu, bir gerçeği bildirmek için düzenlenmiş ve onaylanmış yazı, vesika" olarak tanımlanmıştır.

Hukuk muhakemesinde, senet terimi kullanılmaktadır. Ancak, Kanunda senedin tarifi yapılmamıştır. Senet kavramını, genel (geniş) ve hukuki (dar) anlamda ele alabiliriz. Genel anlamda senet, fikir ve düşüncelerin yazı veya belirli işaretlerle şekillendirilmesi olarak tanımlanabilir ve bu anlamı ile bakıldığında geçmişteki olayı gösteren her türlü şey senet olarak değerlendirilebilir. Ancak hukukumuzda, bir belgenin senet olarak kabulü için bazı özellikleri içermesi gerekir.

Alman hukukunda, bir düşüncenin yazılı bir forma dönüşmesi, bu belgenin, mahkeme önünde senet olarak ileri sürülmesi için yeterlidir. Alman hukukunda senet kavramı geniş anlamda anlaşılırken, Türk hukukunda senet kavramı dar anlamda kabul edilmiş olup, senedin mutlaka belirli hususları taşıması gerekmektedir.

Buna göre, Alman hukukunda, her türlü yazılı belge, senet kavramının oluşması bakımından yeterli olmasına rağmen, Türk hukukunda bir belgenin senet olarak kabul edilebilmesi için, mutlaka bir hukuki işlem hakkında bilgi vermesi ve imzalı olması gerekmektedir.

Hukuki anlamda senet, bir kimsenin yazdığı veya yazdırıp imzaladığı ve aleyhinde delil teşkil eden yazılı belgedir. Ancak, senedi düzenleyen, onu kendi aleyhine delil teşkil etmek amacıyla düzenlemiş olması şart değildir. Böyle bir düşünce olmasa da, yazılı belge senet sayılır; örneğin, bir tarafın diğer tarafa yazdığı mektup gibi. Yazılı belge, senedi de içine alan daha geniş bir kavramdır.

HUMK. bakımından senet, bir düşünceyi yazı ile belirleyen belgedir. Senedin malzemesi (kağıt, kumaş, tahta, metal) önemli olmadığı gibi, yazının baskı ile, daktilo veya el yazısı ile gerçekleştirilmiş olması da önemli değildir. Ancak bir belgenin ispat değeri olan bir senet niteliğini kazanabilmesi için, düzenleyen kimsenin imzasının da bulunması gerekir. Senetler, resmi ve özel (adi) senetler olmak üzere ikiye ayrılır. Resmi senetler, kanuni delil olarak kabul edilir ve mahkemeyi bağlarlar. Bu senetler, sahte oldukları ispat edilmediği sürece gerçek oldukları kabul edilir. Özel senetlerde ise, ispat yükü, bu senede dayanan kişiye yüklenmiştir.

Resmi bir makam veya memurun katılması olmaksızın düzenlenen senetler, adi (özel) senetlerdir. Resmi makam veya memurun katılması ile düzenlenen senetler ise, resmi senetlerdir. Usul hukukundaki resmi senet kavramı, geçerlilik şartı olan resmi senet kavramından daha geniştir. Resmi memurun herhangi bir şekilde (yalnız imza ve tarihi onaylaması suretiyle de olsa) senedin düzenlenmesine katılmış olması halinde, ispat hukuku anlamında resmi senet oluşmaktadır.

Ticaret hukuku açısından bakıldığında, bütün senetler özel senet niteliğindedir. Ancak, ceza kanunu, bazı kıymetli evrakı, sahteliğe engel olmak amacıyla resmi saymıştır. Böylece, bu türden evrakın sahteciliğinin söz konusu olması halinde verilecek ceza, resmi evraka ilişkin hükümlere göre olacaktır. Hukuk muhakemesinde, bir bononun resmi senet olabilmesi için, imzasının noterlikçe onaylanmış olması gerekir. Böylece, resmi senet kavramı, medeni usul hukuku ile ceza hukuku bakımından da farklılıklar göstermektedir.

Yazılı belgeler, sağlamlık açısından da sınıflandırılmaktadır. Buna göre yazılı belgeler ue ayrılır. Bunlardan ilki, haklarında kanuni karine kabul edilmemiş olan ve herhangi bir delil gibi değerlendirilen adi malumat kabilinden yazılı belgelerdir. İkinci grup belge, aksi ispatlanana kadar doğru olduğu kabul edilen yazılı belgelerdir. Trafik ve orman suçlarında düzenlenen tutanaklar bunlardandır. Üçüncü grup yazılı belge ise, sahteliği ispatlanmadığı sürece doğru olduğu kabul edilen belgelerdir. Duruşma tutanakları, noterlerin düzenlediği belgeler, bu gruba girmektedir. Yazılı delillerin bu şekilde sağlam sayılması, ceza muhakemesi açısından onları kanuni delil haline getirmez. Hakimler, makul sınırlar içinde kalmak şartıyla delillerle bağlı tutulamazlar.

Hukuk muhakemesinde ise, senet, sahte olmaması şartıyla, kesin hükümden sonra gelen en önemli kesin delil, yani ispat vasıtasıdır.

Roma hukukunda da, son imparatorluk devrinde, yazılı belgenin ispat bakımından çok kıymetli olduğu görülmektedir. Bir belgenin ürütölmesi için en az beş tanık dinlenmesi gerekmiştir. Yazılı belgeler, günümüzdekine benzer bir değerlemeye tabi tutulmuştur. Bir devlet memuru görevi sırasında belgeyi bizzat dzenlemişse, bunun sağlamlığına itiraz edilemezdi. Tarafların düzenledikleri bir belge devlet memuru tarafından onaylanmış ise, bu da çok kuvvetli bir delildi fakat aksi iddia olunabilirdi. Taraflar, kendi aralarında düzenledikleri belgeyi, bugünkü noterlere benzeyen memurlara, tanıklar huzurunda onaylatmışlarsa, bu da sağlam bir delildi. Bunların da aksi iddia olunabilirdi; fakat belgenin sağlam çıkması halinde, iddia sahibine ceza verilirdi (13).

2.1.6. Yazılı Belgelerde İnceleme eşitleri ve Yöntemleri

Ülkemizde yazılı belge inceleme işine genel olarak grafoloji adı verilir. Ancak bu terim, bugün tüm dünyada terkedilmiş yanlış bir ifadedir. Grafoloji (Graphology), sözlüklerde, ruhi özelliklerin tespiti amacıyla el yazısının incelenmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tür bir inceleme, tez konumuzun kapsamı dışında olmakla birlikte, yanlış yerleşmiş bir kavram olan grafoloji hakkında kısa bir açıklama yapma ihtiyacı görülmüştür.

Grafoloji ile ilgilenenler, grafolojiyi, yazıdan hareket ederek onu yazanın fiziksel-ruhsal kişiliğini, zeka yapısını, huy ve karakterindeki eğilimleri, hangi

mesleklere yatkın olduğunu, hangi hastalıklara yakalanma olasılığı bulunduğunu vb. ortaya koyan, deneysel bir bilim olarak tanımlamaktadırlar.

Grafolojinin temelleri, 1600'lerde Avrupa'da atılmıştır. İtalya'da, 1977 senesinde, bir üniversitenin bünyesinde, dört yıllık eğitim veren Grafoloji Yüksek Okulu kurulmuştur. Bu okulun eğitim programında, grafoloji ile birlikte, psikoloji, nörofizyoloji gibi yan disiplinlerden yirmi ayrı ders bulunmaktadır.

Grafoloji ile ilgilenenlere göre, grafolojiyi bir bilim olarak tanımlamak için gerekli tüm şartlar mevcuttur. Buna göre, grafoloji, insana hizmet eden bir bilimdir ve çeşitli alanlarda uygulanır: Okul dünyasında, çocuğun ulaştığı düzeyi doğrulamak ve ileri aşamalarını izlemek, eğitimcilere ve ebeveynlere gerekli önerilerde bulunmak için; iş dünyasında, mesleğe girme yeteneğini analiz etmek için; adalet sektöründe, yazı ve belgelerde tahrifat ve sahtecilikleri tespit etmek için (İtalya'da, grafoloji, yasa ile, adalet hizmetine gerekli disiplinler arasına sokulmuştur); klinik sektörde, doktor ya da analiz yaptıran kişiye muhtemel dengesizlikler hakkında bilgi vermek için; aile sektöründe, eşlerin kişiliğini analiz etmek için yararlanılır.

Grafolojiyi, bir yazıya bakmak suretiyle, bu yazının sahibinin yaşı, psikolojik durumu, hastalığı hakkında bilgi vermek, başka bir ifadeyle kehanette bulunmak şeklinde tanımlayanlar da vardır.

Yine, ruhsal karakter incelemesi bakımından, bazı yazarların, yazı şekline göre kişinin ruhsal durumu hakkında bir çok fikirler ileri sürdükleri, fakat bunların kesin olmadığı, ancak akıl hastalarının yazılarında bir çok özelliklerin saptanabildiği belirtilmiştir (13).

2.1.6.1. Kullanılan Terimler

Yazılı belge incelemelerinde kullanılan terimlerin açıklamaları aşağıda verilmiştir:

Alışkanlıklar: Her yazı ve imzada görülen genel yazı parametrelerinin, belirli bir kişiye özgü olmasını ifade eder. Bireye özgü duraklama, el kaldırma, eklemeler, tersim abartıları, süslemeler, lehçe farklılıkları, kağıt kullanma alışkanlıkları vb. örnek gösterilebilir.

Bağlantı Şekli: Harf veya imzayı oluşturan şekillerin birbirlerine bağlanma biçimlerini ifade eder.

Baskı izi (fulaj, presyon): Kişinin, kalem vasıtasıyla yüzey üzerine uyguladığı gücün, zemin üzerinde oluşturduğu izi ifade eder.

Başlama ve bitiriliş karakteristikleri: İmzaya başlama yeri, oluşturulan mikro form, imza sonlandırma biçimi, yeri ve doğrultusu ile başlangıç ve bitirilişte kişiye özgü itiyadi unsurların oluşturduğu özellikleri ifade eder.

Boyut: Harf, örgü, grama, bukle ve diğer şekillerin niceliksel özelliklerini (büyük, küçük, geniş, dar, uzun ve kısa gibi) ifade eder.

Bukle: İmzalar genellikle başlangıç, gövde ve bitiriliş olmak üzere üç bölüme ayrılırlar. Özellikle gövde bölümünde, ard arda meydana getirilen "o" ve "u" harflerine benzer şekiller, bukle olarak ifade edilmektedir. Kişiye özgü bukle biçimleri vardır.

Canlılık (vitalite): İmza veya harf hatlarının canlılık göstermesini ifade eder.

Doğal varyasyonlar: Yazı ve imzada çeşitlilik görülmesidir. Doğal varyasyonlar, yazının kalıcı özelliklerini derinden etkilemeyen, ancak canlı bir zenginlik ve çeşitlilik sunan oluşumlardır.

Eğim: Yazı veya imzayı oluşturan, harf, rakam veya şekillerin satır çizgisiyle yaptığı açıyı ifade eder. Yazının yazıldığı şartlara bağlı olarak değişebildiğinden, önemi az olan bir tanı unsurudur.

Form: İmza içindeki desenleri (kişiye özgü belirli şekiller, bağlantılar ve mikro desenleri) ifade eder.

Grafometri: Grafolojik incelemelerin ölçümlerle (mesafe, açı, meyil, harf ve rakam büyüklükleri, harfler arasındaki uzaklık gibi) yapıma biçimini ifade etmektedir.

Grama: İmza içerisinde harfler dışındaki kişiye özgü şekiller.

Harflerin teşekkülü: Harflerin başlangıçlarından bitirilişlerine kadar, tüm hatlarının oluşturulma biçimini ifade eder.

Hız (Sürat): Yazı veya imzanın tamamlanma sürecini ifade etmektedir. Şartlara göre değişmesine rağmen, yazının ritmini ve akıcılığını etkileyen önemli bir unsurdur (14).

İmza yolu: İmzanın oluşturulmasında takip edilen doğrultu ifade edilmektedir.

İstif: Yazının kağıt üzerinde dizilmesi ve yayılmasını ifade eder. Genel olarak yazının sıkışık veya geniş yazılmasıdır. Yazı şartlarına ve araçlarına göre değişkenlik gösterebildiğinden, kişisellik bakımından fazla önem taşımayan tanı unsurlarındandır.

İşleklik derecesi: Basınç, hız ve seyrin tutarlı bir bütün oluşturması halinde, yazının işlek olduğu söylenebilir. Bu kriterlerin bir kombinasyonudur.

Kaligrafi: İmza ve yazıyı oluşturan harf, rakam ve diğer formların, yapısı, zenginleştirme veya basitleştirme biçimleri, harf bölümlerinin ebat ve oranları bütünüdür. Aynı zamanda Ülkemizde yazılı belge inceleme işine verilen diğer bir isimdir. Kaligrafi, güzel yazı yazma sanatı olup, reklamcılar ve güzel sanatlarla uğraşanlar tarafından icra edilmektedir.

Kaligrafik ve karakteristik özellikler: İmza veya yazı sahibine özgü biçimsel özellikleri ifade eder.

Karakteristik: Yazı ve imzalarda, kişinin kendine özgü şekil ve harfleri kağıda yansıtmasını ifade eder.

Karşılaştırmaya (mukayeseye) esas: İmza veya el yazısı karşılaştırmalarında kullanmak amacıyla toplanmış samimi örnekler ile huzurda alınan örnekler için kullanılmaktadır.

Kombinasyon: Harf, örgü, bukle, grama ve şeklin birbiri ile bütün oluşturmasını ifade eder.

Konum: İmzayı oluşturan her bir harf, bukle, grama, noktalama işareti ve örgünün birbirlerine olan uzaklıklarını ifade eder.

Medar-ı tatbik: Uygulamaya elverişli anlamındadır. Yazı ve imza incelemesinde inceleme ve karşılaştırma yapmaya elverişli önceki tarihli samimi yazı veya imzalar için kullanılır.

Model imza: Model olarak kullanılan gerçek imzayı ifade eder.

Oran (Nispet): Yazı veya şeklin çeşitli bölümleri arasındaki ilişki ve ölçüyü ifade eder.

Örgü: Birbiri ardına oluşturulmuş ve bağlanmış şekillerin kombinasyonudur.

Örgüleniş: Yazı ve imzalarda, harflerin ve şekillerin kendi içlerinde ve diğer harf ve şekillerle ilişkilerinde oluşturduğu örgülenme tarzını ifade eder.

Ritim: Yazıdaki kalem hareketlerinin akıcılığını; hız, oranlar ve presyonun uyum içinde bulunmasını ifade eder.

Rötuş: Yazma işleminin bitmesinden sonra eksik veya hatalı bölümlerin tamamlanması veya düzeltilmesi işlemine denir.

Seyir: İmzanın başlangıcından sonuna kadar izlenen yolu ifade etmektedir.

Tersim: Harf, rakam veya imzanın kağıt üzerine resmedilişidir. Tersim tarzı, tersim şekli, konstrüksiyon ve biçim olarak da adlandırılır. Tersim tarzı, kişiye özgüdür ve en zor taklit edilen hatta taklidi imkansız olan bir unsurdur ve en önemli değerlendirme kriterlerinin başında gelir.

Yazım kalitesi: Metnin bütün unsurları ile birlikte genel olarak değerlendirilmesidir.

Yön (İstikamet-Doğrultu): İmza veya yazının, başlangıç yerine göre aşağı veya yukarı kayması veya dalgalanması durumunu ya da yazının soldan sağa doğru veya sağdan sola doğru yazılmasını ifade eder. Doğrultudaki değişimler, kişiden kaynaklanan iç sebeplerden dolayı olabileceği gibi, yazı malzemesi veya ortam nedeniyle de olabilir (13).

2.1.6.2. Adli Belgeyi Oluşturan Materyaller

Yazılı belgelerle ilgili incelemelerde, belge içeriği yanında, belgeyi oluşturan materyallerin incelenmesi de önem taşımaktadır.

Yazılı belgenin materyalinden, üzerine yazılan madde ve yazma aracı anlaşılmalıdır. Uygun yazma aracı kullanmak şartıyla birçok katı maddenin (duvar, masa, cam, kumaş, deri parçaları gibi) üzerine yazı yazılabilir. Ancak, belge inceleme

alanında daha çok delil olarak ortaya konulan kağıtlar üzerine yazılan yazılardır. Bu nedenle, üzerine yazı yazmakta en fazla kullanılan malzeme olan kağıdı ele alacağız. Yazma aracı olarak kullanılan araçlar da çok çeşitlidir. Üzerine yazılan madde (kağıt) üzerinde kalıcı iz bırakabilen her türlü araçla yazı yazılabilir. Bu araçlar, her türlü kalem, mürekkep, boya olabileceği gibi, sadece baskı izi bırakabilen cisimler de olabilir. Ancak, burada çokça kullanılan ve belge incelemelerinde özelliklerinin bilinmesine ihtiyaç duyulan malzemeler; kalem ve mürekkepler incelenecektir (1; 13-27).

Belge malzemesinin incelenmesinde uygulanan yöntemler, belgeye zarar verip vermemesi bakımından ikiye ayrılır. Belgeye zarar vermeden yapılan incelemeler, gözle yapılan incelemelerdir. Gözle yapılan inceleme sonucu, kağıt ve mürekkeplerle ilgili birçok bilgiye ulaşılabilir. Optik aletler kullanılarak, elde edilecek bulguların miktarı ve kesinliği artırılabilir. Yine, görülebilir dalga boyundaki ışık kaynakları ile inceleme yapılabilir. Bazı incelemelerde ise, inceleme konusu belge, kısmen zarar görebilir. Bu tür incelemelerde, inceleme konusu belgeden küçük bir parçanın alınarak incelenmesi suretiyle, belgenin tamamına ilişkin detaylı bilgiye ulaşılabilir (12; 13; 17; 28-32).

2.1.6.3. Kağıtların İncelenmesi

Kağıt, ilk olarak Çinliler tarafından imal edilmiştir (2; 4; 6; 13). Kağıdın ana maddesi olan selüloz, çeşitli bitkilerden elde edilmektedir. Bu bitkilerden pamuk, saf selülozdan ibarettir. Fakat pamuğun fiyatının yüksek olması nedeniyle, selüloz bakımından zengin olan diğer bitkilerin kullanılması tercih edilmiştir. Günümüzde, ağaç, ağaç dışındaki doğal hammaddeler (saman, kenevir gibi), paçavra, kullanılmış kağıt, sentetik elyaf, kağıt yapımında kullanılmaktadır.

Selüloz lifleri arasındaki boşlukları doldurmak, kağıda sertlik vermek ve saydamlığını azaltmak için, kağıt hamuruna bazı maddeler karıştırılır. Bu maddelere doldurma maddeleri denir.

Kağıtların yazı yazılabilir duruma gelmesi için yüzeyleri parlatılır. Parlatma işleminde kullanılan maddeler, kağıdın yüzeyinde kalarak bir cila tabakası oluşturur.

Bazı kağıtların üretimi sırasında kağıt hamurunun içine güvenlik bandı yerleştirilir. Bir kısım kağıtlarda da filigran vardır. Filigran, kabartma bir resim ya da yazıdır (13; 33).

Yazılı belge incelemelerinde, bazen, belgenin yazıldığı kağıt cinsinin bilinmesi veya başka kağıtlarla karşılaştırılması ve aynı cins olup olmadığının tayin ve tespiti gerekir. Bu bakımdan belge inceleme uzmanının, kağıt hakkındaki bilgisinin yanında bunun yapılmış olduğu selülozun ne cins bir bitkiye ait olduğunu bilmesi, gerekirse gösterip ispatlaması gerekebilir.

Kağıt incelemelerinde, çoğu zaman, iki kağıt parçasının aynı sayfadan kopmuş ya da kesilmiş olup olmadığı sorulmaktadır. Bazen de kağıdın hammaddesi sorulmaktadır.

Kağıdın beş temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar, doku (kağıt liflerinin izlediği yön), ağırlık (bir metrekarenin gramajı), yoğunluk, renk ve yüzey (yüzeyinin düzgünlüğü) dir. İncelemelerde, ebat ve biçim, kalınlık, çizgiler, renk, floresans özellik, su izleri, birim alan ağırlığı, kağıt liflerinin türü, kimyasal birleşim, üretimden kaynaklanan hatalar dikkate alınmalıdır.

Kağıtlar üzerindeki incelemeler, fiziksel ve kimyasal olmak üzere iki grupta incelenir:

Fiziksel incelemeler, kağıt kenarlarının (standart kesim olup olmadığı, kesim izleri ve kesici aletle ilgili bilgiler edinilebilir) incelenmesi, kağıdın çizgilerinin incelenmesi, kağıdın kalınlığının incelenmesi, kağıdın kuvvetinin (kağıdın bir metrekaresinin gram olarak ağırlığı) ölçülmesi, renk incelemesi, saydamlık derecesinin (kağıdın ışığı geçirmesi) incelenmesi, kağıdın parlaklığının (ışık aracılığıyla kağıdın parlaklığı ve üzerinde silme ve kazıma işlemleri yapıp yapılmadığının) incelenmesi, filigran (değerli kağıtlarda yapılan ve ışığa tutulduğunda daha şeffaf olarak görülen yazı ve resimler) incelemesi, kağıdın imal yönünün (üretim aşamasında makine üzerinde ilerlediği yönün) incelenmesi şeklinde sayılabilir.

Kimyasal incelemeler ise, kimyasal yöntemler kullanılarak yapılan incelemelerdir. Kimyasal yöntemler, kağıdın organik ve inorganik bileşiminin incelenmesi, dolgu maddelerinin incelenmesi, cila tabakasının incelenmesi ve kağıt üzerindeki lekeler ve yabancı maddelerin incelenmesi şeklinde sayılabilir (13; 31).

2.1.6.4. Kalem ve Mürekkeplerin İncelenmesi

Kalem İncelemeleri:

Kalemlerin de, farklı amaçlar için üretilmiş bir çok çeşidi vardır. Yazı tahtası üzerine yazabilen kalemler, cd kalemleri, boyama kalemleri bunlara örnek verilebilir. Kağıt üzerine yazı yazmak için üretilen ve sıkça kullanılan kalemlerdir. Bunları, kurşun kalem, tükenmez kalem ve dolma kalem olarak sayabiliriz.

Kalemlerle kağıt arasında yakın bir ilgi bulunmaktadır. Kalemler, yazının yazılması sırasında kağıt yüzeyi üzerinde fiziksel bir etki meydana getirdikleri gibi, elyaf arasına sızdırdıkları mürekkep ile kimyasal bir değişiklik de meydana getirirler.

Kurşun kalem, yaklaşık iki buçuk milimetre kalınlığında yuvarlak bir grafit çubuğu ile bunu saran bir tahtadan oluşmaktadır. Grafit içine karıştırılan kil maddesinin oranı, kurşun kalemin sertlik veya yumuşaklık derecesini belirlemektedir. Kil maddesinin çok olması halinde, kurşun kalemin sertliği artmakta, kil maddesinin az olması halinde ise, sertliği azalmaktadır.

Yaygın olarak kullanılan kurşun kalemler, kalemtraşla açılan ve dışı ahşap olanlardır. Ayrıca, 0,5 mm, 0,7 mm ve 0,9 mm'lik basma mekanizmalı kurşun kalemler de kullanılmaktadır. Bunların dışında sıvı kurşun kalemler de vardır. Bu kalemlerdeki sıvı maddenin içeriği karbondur. Bu kalemler de lastik silgi ile silinebilirler. Bunların çalışma prensipleri tükenmez kalemlere benzemektedir.

Kurşun kalemle bir kağıt üzerinde çizgi çekildiğinde, kalemin ucu, kağıt yüzeyindeki lifleri kazır ve buraya grafit tozları girer. Mikroskop altında incelenen kurşun kalem çizgisinin, mürekkepli kalem çizgisi gibi devamlı olmadığı, değişik büyüklükte kümeler halinde toplanmış grafit tozları olduğu görülür. İşte bu biriken tozların toplanış şekillerine göre kurşun kalem çizgisinin hangi yönde çizildiği tespit edilir. Kurşun kalem çizgilerinin incelenmesinde, kalemin yumuşaklık derecesi, kalem ucunun şekli, kalemin kağıda göre tutuluş meyli, kağıdın cinsi, göz önünde tutulması gereken faktörlerdir.

Kurşun kalemle yazılmış yazılar üzerinde yapılan incelemede, yazılan metne bakarak, kalem ucunun kaç defa açıldığı tespit edilebilir. Ancak, hangi marka kurşun kalemin kullanıldığını tespit etmek pek mümkün değildir. Bunun yerine, yazılardaki

mikroskopik kusurlar bulunarak, yazıların tamamında aynı cins kalemin kullanılıp kullanılmadığını tespit etmeye yönelik çalışma yapılmalıdır. Kurşun kaleme ait yazıların incelenmesinde optik aletler kullanılarak, kaleme uygulanan baskı ve kalem ucunun kağıt üzerindeki darbeleri görülebilir. Infrared ışık altında benzer şekilde reaksiyon vermeleri nedeniyle, siyah kurşun kalem yazılarının, infrared ve ultraviyole ışık kullanılarak incelenmeleri mümkün değildir.

Tükenmez kalemlerde bulunan çelik bilye, yuvası içinde dönerken, bir taraftan mürekkep alır, diğer taraftan da bu mürekkebi kağıda aktarır. Tükenmez kalemlerin bu çalışma prensibi nedeniyle, çizilen çizgi içindeki mürekkebin düzensiz dağılımı mikroskop altında görülür. Tükenmez kalem mürekkebi, yağlı, yarı sıvı bir macun gibidir. Dolma kalemlerde ise, uçtaki iki yarığın arasındaki mürekkep, yarıkların ucu kağıda dokunup hareket ettikçe, sabit bir şekilde akar. Mürekkep transferi ve baskı yöntemlerinin farklı olması nedeniyle, tükenmez kalem ve dolma kalem yazıları kolaylıkla ayırdedilebilir. Tükenmez kalemle yazılan yazıda, kişisel yazı özellikleri yeterince yazıya yansıtılamaz, el yazısı karakteristiği önemli ölçüde kaybolur.

Bu nedenle tükenmez kalemle yazılan yazılarda harf harf inceleme yapmak gerekebilir. Dolma kalemlerde ise, mürekkebin sabit bir şekilde akması nedeniyle, yazının kişisel hataları ve alışkanlıkları görülebilir.

Dolma kalemlerde haznedenden gelen mürekkep sabit hızla akar. Mürekkebin akış hızından daha hızlı bir şekilde kalemin çekilmesi halinde, kalem ucu yeterli miktarda mürekkeple dolamayacağı için, kalemin hızına bağlı olarak çizgiler inceliklenir. Dolma kalem yazılarının her zaman aynı renk tonunda görülmemesinin sebebi budur.

Tükenmez ve dolma kalemler dışında pilot kalemler vardır. Bunların bir kısmı bilye uçlu, bir kısmı ise keçe uçludur. Bu kalemlerle yazılan yazıların incelenmesinde, arıza ve kişisel hatalar çok net görülemez. Ancak optik cihazlar kullanılarak kalem duraksamaları görülebilir (1; 13; 31).

Mürekkep İncelemeleri:

Yazı mürekkeplerinin esasını, genellikle, demirsülfat, tannik asit ve gallik asit oluşturur. Bunların bozulmalarını ve değişime uğramalarını önlemek için mürekkep içerisine bazı maddeler (koruyucu maddeler, inorganik asitler) karıştırılmaktadır.

Ayrıca, mürekkebin esası renksiz olduğu için, yazının görünmesi amacıyla, içine boya maddeleri katılmaktadır. Genel kullanıma sunulan sıvı mürekkepleri, üç grupta toplanabilir. Bunlar, demir ve demir tabanlı mürekkepler olarak bilinen kalıcı mürekkepler, kalıcı olmayan sentetik boya mürekkepleri ve Hint mürekkebidir (1).

Mürekkep incelemesi iki nedenle yapılabilir. Bunlardan ilki, farklı belgeler üzerindeki yazıların veya aynı belge üzerindeki bütün yazıların aynı kalemle yazılıp yazılmadığının belirlenmesidir. İkinci olarak, yine farklı belgeler veya aynı belge üzerindeki yazıların aynı zamanda yazılıp yazılmadığının belirlenmesidir.

Mürekkep incelemelerinde öncelikle belgeye zarar vermeyecek yöntemlerin kullanılması tercih edilir. Infrared absorpsiyonu (emilimi), infrared luminesansı (yansıması), ultraviyole floresansı gibi çeşitli ışınlar vasıtasıyla yapılan incelemeler, zarar vermeyen incelemelerdir. Mürekkepler arasındaki farklılığın tespiti için VSC belge inceleme cihazı ile inceleme yapılabilmektedir. Bu şekilde, çıplak gözle aynı görünen iki mürekkep arasındaki farklılık, çeşitli ışınlar altında spektroskopik olarak görülebilmektedir. Çeşitli markaların çok çeşitli mürekkep formülleri vardır. Bu formüller ayrıştırıldığı zaman farklı karışımlar, farklı ayırıcı işaretler gösterirler. Böylece inceleme konusu belgelerin aynı mürekkeple yazılmış olup olmadığı belirlenebilir. Mürekkep incelemelerinde yaygın olan bir uygulama ise, ince tabaka kromatografisi tekniğidir. Bu teknik, mürekkep formülasyonundaki renkli ve renksiz bileşenlerin ayırımı ve karşılaştırılması esasına dayanmaktadır (13; 34).

Görünmez mürekkeplerin incelenmesinde ise, özel amaçlı ışık kaynakları, ısı ve ultraviyole ışık kullanılabilir (13).

2.1.6.5. Adli Belgelerde Yapılan Sahtecilikler

Yazılı belgelerde sahtecilik, gerçekte olmayan bir belgeyi düzenlemek veya gerçek bir belge üzerinde değişiklik yapmak şeklinde olabilir. Dolayısıyla, sahtecilikler, bütünü ile yapılan sahtecilik ve kısmi sahtecilik şeklinde ikili bir ayırımı tabi tutulmaktadır. Bütünü ile yapılan sahtecilik, bir belgenin tamamen sahte olarak meydana getirilmesidir. Kısmi sahtecilikte ise, mevcut bir belge üzerinde meydana getirilen değişikliklerle, belgenin gerçek halinden farklı bir hukuki durum yaratılmaktadır.

Bir belge, sahtecilik nedeniyle, kıymeti, zamanı ve anlamı bakımından değişikliğe uğrayabilir. Kısmen yapılan sahtecilikler, genellikle, ilave (ekleme), silme ve kazıma, sürşarj (üstten gitme), lekeleme, eskitme, yakma ve yırtma şeklinde meydana getirilirler.

Silme Yöntemi ile Yapılan Sahtecilikler ve Tespitleri

Silme şeklinde yapılan sahtecilikte, sahteci, elindeki belge üzerinde bulunan metnin herhangi bir bölümünü ortadan kaldırır.

Sahteci, sildiği bölümü boş bırakabilir veya yeni bir şey yazabilir. Silme ile sahtecilikler, çeşitli yöntemlerle yapılır. Bu yöntemleri, mekanik ve kimyasal yöntemler olarak ikiye ayırabiliriz. Mekanik silme genellikle lastik silgilerle yapılır. Jilet, çakı ve benzeri araçlarla yapılan kazımlarla da mekanik silme yapılabilir (13; 29).

Mekanik silmeyi tespit etmek için yapılacak incelemeler, parlaklık incelemesi, ultraviyole ışınları altında inceleme, iyot buharlarına tutma, mikroskop altında inceleme, şeffaflık incelemesi, kağıt kalınlığının ölçülmesi, selüloz liflerinin görülmesi şeklinde sayılabilir.

Lastikle yapılan silmelerde, kağıt üzerindeki grafit tozları, kağıt üzerinden uzaklaştırılmaktadır. Dikkatli bir mikroskop incelemesiyle, lastikten kalan zerrecikler, grafit tozlarından arta kalanlar ve bazen paralel ve parlak çizikler görülebilir. Yine yatık ışık altında yapılan incelemede, kağıdın şüpheli kısmındaki bir donukluk, buraya silgi sürüldüğünü gösterir.

Kazıma ile yapılan silmeler, kimyasal yolla silinemeyen ve kağıdın liflerine nüfuz etmeyen çini mürekkeplerinin silinmesinde kullanılır. Kağıdın yüzüne sürülen aletler, kağıdın cila tabakasını zedeler. Bu şekilde yapılan silmeler, yatay ışık ve mikroskop yardımıyla anlaşılır. Kağıt kalınlığının ölçülmesi ve kağıdın şeffaflığına bakılması suretiyle de inceleme yapılabilir. Ultraviyole ışınları altında, kazınan yerler görülebilir. İyot buharı uygulaması ile de, kağıdın bozulan bölümleri tespit edilebilir. Bazen sahteci, kağıt üzerindeki pürüzlü alanı yeniden parlak hale getirmek için, yüzeyi parlak ve düz bir aletle bu bölgeyi parlatmaya çalışır ya da kazınan yerin geniş bir alanı kapsadığı hallerde kağıdın bozulmuş olan yerine yeniden cila maddesi sürebilir. Bu gibi haller, ışık yardımıyla ve kalınlık ölçülmesiyle tespit edilebilir.

Belgenin eskilmesi, yırtılması ve kesilmesi şeklinde de belgeye çeşitli görüntüler verilmek istenebilir. Kimyasal silme, mürekkep ve makine yazılarının silinmesinde kullanılır. Kimyasal silmede mürekkebin renksizleştirilmesi söz konusudur. Mürekkep yazıları aslında silinmiş değildir. Silinmiş olan metnin okunmasında çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Mikroskopta inceleme, fulaj aranması, fotoğraf ve ısı ile tespit etme şeklindeki yöntemler bunlara örnek verilebilir.

Bazı kimyasal maddeler (tiner, benzin, aseton vb.) ile belge üzerindeki yazılar görünmez hale getirildikten sonra, bu belgenin üzerine, bilgisayar ve ekipmanları veya matbaa ile basım yapılarak, senet meydana getirilmektedir. Bu tür şüpheler olduğunda, belge, ultraviyole, infrared ve spot ışık altında incelenmelidir (1; 13).

İlave Yöntemi ile Yapılan Sahtecilikler ve Tespitleri

Bir belgenin kıymetinin, anlamının veya zamana ilişkin bir bilgisinin (vade, düzenleme tarihi vb.) değiştirilmesi amacıyla, kelime, rakam veya harf eklenmesi şeklinde yapılan sahteciliktir.

Mürekkep ve kalem farklılıkları, sonradan yazılan yazıdan dolayı meydana gelen sıkışıklık veya taşmalar, hizalama kusurları, yazıdaki değişiklikler, baskı izindeki farklılıklar gibi hususlar dikkate alınarak, el yazısı ile meydana getirilen bir belgedeki eklemeler anlaşılabilir. Farklı kalemlerle yapılan eklemeler, mürekkebin rengindeki farklılıkla anlaşılabilir. Mikroskopla yapılan incelemede, bağlantı noktalarındaki mürekkep birikintileri görülür. Mürekkep renkleri çıplak gözle aynı görülse de ultraviyole ışık altında farklı görüntü verirler. Değişik mürekkepler, infrared ışığı altında incelendiğinde aralarındaki farklılık görülür ve fotoğrafı çekilebilir (13).

Sürşarj Yöntemi ile Yapılan Sahtecilikler ve Tespitleri

Sürşarj ile sahtecilikte, sahteci, metin içindeki bir kelime, harf, rakam veya işaretin üzerinden giderek, bunu başka bir kelime, harf, rakam veya işaret şekline sokmaktadır.

Sürşarj ile yapılan sahtecilikler, genellikle fiziksel incelemelerle ortaya konulabilir. Bu incelemeler; mikroskop altında inceleme, fulaj aranması, fotoğrafı,

ultraviyole ve infrared ışıkları ile tespit, kromatogram incelenmesi şeklinde sayılabilir (35).

Karalama veya Kapatma Yöntemi ile Yapılan Sahtecilikler ve Tespiti

Sahtecilik yapan şahıs, bu yöntemde, belgedeki yazıları okunamaz hale getirmeye çalışmaktadır.

Karalama işlemi, belgenin orijinal metninde kullanılan kalem, mürekkep veya yazı makinesi ile yapılmış ise, alttaki yazıyı okuyabilmek hemen hemen mümkün değildir. Belgenin orijinal metninde kullanılan yazma araçlarından farklı araçlar kullanılmış ise, örneğin makine yazısı mürekkepli kalemle karalanmış ise, alttaki yazıyı okuma imkanı olabilir (13).

Kimyasal bileşimleri farklı mürekkep kullanılarak yapılan karalamalarda, ultraviyole, floresans, infrared fotoğrafı ve kontrast lens filtreleri kullanılarak yapılan fotoğrafı, en önemli ayırt etme teknikleridir. Şayet yazı, pul ve fotoğraf gibi maddelerle örtülmüş ise, bu maddeleri kaldırmaya çalışmak yazı ve kağıda zarara verebilir. Belgeye zarar vermeden alttaki yazıyı okuyabilmek için, infrared ışığından yararlanarak ve bu ışığı görüntüleyici film ya da kameralar kullanarak inceleme yapılabilir (34; 36; 37).

Hamzaoğlu tarafından üzeri karalanmış yazıları tespiti amacıyla yapılan çalışmada; beyaz kâğıt, saman kâğıdı ve senet kâğıdı üzerine yazılan yazılar 1 gün, 1 hafta ve 1 ay sonra yine bu kalemler arasından seçilen farklı kalemler ile karalanmıştır. Daha sonra hazırlanan bu örnekler farklı ışık kaynağına sahip Forensic XP 4010, Forensic XP 4010 D ve VSC 2000 adli belge inceleme cihazlarında incelenmiştir. Sonuç olarak spektral yöntemlerin üzeri karalanmış yazıların görünür hale getirilmesinde % 12 ile % 100 oranında başarılı olduğu görülmüştür (37).

2.1.6.6. El Yazısı İncelemeleri

El Yazısı

Yazı, "söz ya da düşüncenin belli işaretlerle saptanması" olarak tanımlanmaktadır. El yazısı ise, "düşünsel bir olgunun, yazı araçları kullanarak, iskelet, kas ve sinir sistemi aracılığıyla, mekanik bir hareket sonucunda oluşturulan iletişim aracı" (1) şeklinde tanımlanmaktadır (13).

El yazısı, öğrenildiği andan itibaren gelişir ve çok geniş farklar ve kişisel özellikler içerir. Zamanla gelişime ve değişime uğraması sonucu, daha hızlı ve otomatik bir hal alır.

El yazıları, öğrenilen eğitim kurumuna, yazı sistemine, yaşanan yer, zaman ve ortama göre birbirine benzeyebilir. Ancak, çok benzer görünmesine rağmen, incelenen iki yazının, farklı kişiler tarafından yazılmış olduğu tespit edilebilir. El yazısı incelemelerinin karşılaştırmaya dayalı olmasının sebebi, bu benzerliğe rağmen, iki kişinin aynı yazıyı yazamayacağıdır.

Olgun bir kişinin el yazısı, zaman içinde otomatikleşmiş, karakterize olmuştur. Kişinin bütün el yazılarında bazı farklılıklar olsa da, yazının bütünü ele alındığında, grafik karakterleri ve harflerin yapıları, değişmez olarak kalır. Bu nedenle, el yazısı karşılaştırmalarında ve incelemelerinde, şüpheli yazı ile karşılaştırma yazıda mevcut, değişmez karakteristikleri incelemek gerekir (35).

El yazılarında, sınıfsal ve bireysel olmak üzere iki grup karakteristik vardır. Karakteristik, ayırt ettirici her türlü işaret ya da özelliktir. Sınıfsal karakteristik, kişiye özgü olmayan ancak bir gruba ait olabilecek özelliklerdir. Bireysel karakteristik ise, kişiye özgü olan ayırt edici özelliklerdir.

Bireysel el yazısı karakteristikleri olarak, çizgi kalitesi, kelime ve harflerin aralarındaki mesafeler, harflerin boyutları ve birbirleri ile orantıları, kalem kaldırma ve ayrılmalar, temas çizgileri ve bağlantı noktaları, başlama ve bitiş çizgileri, alışılmamış harf formasyonları, eğim, yatay düzlemlerle ilişki, harflerin yapılışındaki artistik hareketler veya süsleme biçimleri, noktalama alışkanlıkları sayılabilir (13; 29).

El Yazılarında Yapılan Sahtecilik ve Aidiyetin Tespiti

Yazı incelemelerinde ilk yapılacak, ön incelemedir. İnceleme konusu belge ile karşılaştırma belgeleri ayrılmalı, belgelerin asıl veya suret olup olmadıkları, sorularda netlik olup olmadığı tespit edilmelidir. Dosya içeriğinden elde edilebilen bilgiler; yazıda kullanılan araçlar (kalem ve kağıt özellikleri gibi) ve kişiye ait durumlar (ruhsal ve bedensel rahatsızlıklar vb.) incelemede dikkate alınmalıdır (15).

Bir belgedeki yazının aidiyetini belirlemek için öncelikle, o belgenin tanzim tarihine yakın ve evvelce yazılmış samimi yazılara ihtiyaç vardır (29). Karşılaştırma belgeleri, esas inceleme öncesinde, karakteristikler ve varyasyonlar bakımından incelenmeli ve doğal varyasyonlar tespit edilmelidir. Ancak bu şekilde, karşılaştırmada ortaya çıkan farklılıkların, gerçek farklılık veya doğal varyasyonlar olup olmadığı anlaşılabilir (15).

İnceleme aşamasına geçildiği zaman ilk olarak, yazının genel durumu tespit edilmelidir. Yazının genel görünümüne ilişkin incelemede, yazının işleklik derecesi, yazının meyli (yazının sağa yatık, sola yatık veya dik yazı olup olmadığı), harflerin büyüklük derecesi, yazının türü (küçük veya büyük matbaa harfleriyle yazılan yazı, el yazısı, vb) ve aralıklar (kağıdın kenar boşlukları, satır başlarının hizası, çizgisiz kağıtlarda satırların düzgünlüğü) tespit edilmelidir (38).

Daha sonra grafik elemanlar incelenmelidir. Bu incelemede, çizgiler (kalınlık, basınç, titreklilik, yeniden başlama, rötuşlar bakımından) ve kelimelerin oluşumu (harfler arasındaki bitişiklik, meyil, harflerin ne şekilde yapıldığı, başlangıç ve bitiş noktaları ile dönüş yönü bakımından (39) tespit edilmelidir (38). Her harfin yapılanması dikkatle incelenmeli, harfin şeklen benzerliği dışında, başlangıç noktası, hareket yönü, kalem kaldırmaların sayısı gibi hususlar dikkatle incelenmelidir (13; 15; 29; 38).

Kelimelerdeki hatalı telaffuz, lehçe ve üslup farklılıkları, yazım kurallarına uymamak gibi tespitler de dikkate alınmalıdır (15).

İncelenen yazıların aynı kişiye ait olup olmadığını belirlemek için hangi oranda benzerlik bulunması gerektiği konusunda kesin bir kanaat yoktur (29).

Yazı incelemesinde tüm unsurların benzetilmesi halinde sonuca varılmış olacaktır. Ancak, benzeyen unsurlar, benzemeyenlere göre daha az ve rastlantısal değerlerde ise yazıların farklı şahıslara ait olduğu düşünülecektir. Benzer unsurlar daha çok olmakla birlikte az sayılamayacak farklılıklar da tespit edilirse, bu farklılıkların sebepleri araştırılmalıdır. Bu farklılıkların bilinçli veya bilinçsiz olarak yapılarak yapılmadığı, şartların ne olduğu, hastalık veya madde etkisi olup olmadığı, sahtecilik olup olmadığı hususları dikkate alınmalıdır (13; 29).

Serbest taklit yöntemiyle, çok ender olmakla birlikte, bir yazının bütün karakteristik özelliklerinin benzetilebileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle tüm tanı unsurları en ince detaya kadar değerlendirilmelidir.

Kalem kaldırmalar, sürekli olarak harflerin farklı şekillerde yapılması, zayıf çizgiler, durağanlık, farklı kalem kalıntıları, karbon kalıntıları, tamamlama belirtileri, kaçış emareleri, ikinci fulaj varlığının görüldüğü durumlarda, sahtecilikten söz edilebilir (15).

Boş kağıda atılmış imzaların üst kısmının sonradan doldurulması hallerinde, genellikle doldurulan bölüm ile imza arasında uyumsuzluk görülür. Sonradan eklenen yazının alttaki imzaya uydurulması için, yazılar sıkışık veya çok geniş bırakılabilir.

İncelenecek belge, kişisel özellikleri göstermesini engelleyecek olağan dışı şartlarda hazırlanmış olabilir. Abartılı harf şekilleri ve özel unsurlar bunu gösterir. Alkol, ilaçlar, ruhsal ve fiziksel şartlar, alışılmadık özellikler şeklinde el yazısına yansiyacaktır. Farklılıkların, zaman, yazı şartları, kişiye ait koşullar ya da kasıtlı değiştirme gayreti gibi teknik ve bilimsel bir açıklaması yapılamıyorsa, yazının farklı kişilere ait olduğunu düşünmek gerekir (13).

Titremeler, hatalar ve düzeltmeler, hem hastalık veya yaşlılıkta hem de sahtecilikte görülebilen bulgulardır. Bunlar dikkatli bir incelemeyle anlaşılabilir. Hasta yazısındaki titremeler yazının tamamında vardır. Nörolojik hastalıklarda yazı basıncında yer yer değişimler görülür. Taklit yazılarda ise basınç değişimleri yoktur.

Yapılan çalışma sonunda, bir sonuca varılamıyorsa, bu durum belirtilmeli ve sonuç çıkartmaya çalışılmamalıdır.

Yabancı dilde yazılmış el yazısı incelemelerinde, belge inceleme uzmanının, kendisine yabancı olan yazı tipinde, yazıya özgü karakteristikleri kişisel özellik sanabileceği, bu nedenle, daha dikkatli olması gerektiği ; yazının yazıldığı dili ve yazı tekniğini bilen bir kişinin uzmana yardımcı olmasının faydalı olacağı ; ulusların kendilerine özgü alışkanlıkları olması nedeniyle, kural olarak incelemenin anadili aynı olan bir uzman tarafından yapılması gerektiği görüşleri belirtilmektedir (13; 15; 20; 29; 40).

El Yazısını Etkileyen Faktörler

El yazısını etkileyen birçok faktör vardır. Bunlardan bir bölümü, kişinin istemi dışında gelişen durumlardır. Diğer bir bölümü ise, kişinin istemli olarak yazısını değiştirdiği durumlardır.

Fiziksel koşullar, kullanılan yazı araçları, kağıt dışındaki malzemelerin kullanılması, yazı yazılan yüzeydeki bozukluklar, dar bir zeminde yazmak, eldiven kullanarak yazma, gözlüksüz yazma, kullanılan el, kullanılan elin soğuk olması, biçimsiz duruş, oturarak, ayakta, yürüyerek, yatarak yazmak, hareket halindeki bir araçta yazmak, acele ile yazma, karanlık ortam gibi etkenler yazının değişmesine sebep olabilmektedir. Ayrıca, eğitim sistemi, meslek, cinsiyet, yaşam evresi, yaşlılık, zaman, vücut yapısı, sağlık durumu, organik ya da işlevsel anomaliler, el, kol, parmak kayıpları ya da sakatlıkları veya bu nedenle diğer elin kullanılması, protez kullanımı, yazının ayakağız yardımı ile gerçekleştirilmesi, kas hastalıkları, kalp damar hastalıkları, akıl hastalıkları, bunama, parkinson, alzheimer, felç, aşırı heyecan ya da korku, stres, yorgunluk, alkol, ilaç, madde etkisi altında olma, ağrı, zehirlenme halleri, sağırılık, görme bozukluğu, yazının irade dışında değişimine sebep olan etkenlerdir (13; 20; 41).

El Yazısının İstemli Olarak Değiştirilmesi:

El yazısının en belirgin özelliği yazının genel görünümüdür. Yazı büyüklüğü ve eğim, ayrıntılı incelemeye gerek kalmadan fark edilen özelliklerdir. Bu nedenle de en çok değiştirme gayreti, yazının boyutu ya da eğimine yöneliktir (42).

İstemli yazı değiştirmeleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, en çok, eğim, boyut, hız, şekil, stil gibi unsurların değiştirilmeye çalışıldığı, normalden farklı elin kullanıldığı, normalden daha dikkatli veya dikkatsiz yazma yöntemlerinin denendiği görülmüştür. Yazının kağıt üzerinde düzenleniş biçimi, harf ve kelime aralıkları, imla ve üslup özelliklerinin ise, daha az değiştirilebilen unsurlar olduğu görülmüştür (42).

İstemli olarak değiştirilmiş yazılarda göze çarpan temel unsur, tutarsızlıktır. İstemli olarak başarılı bir değiştirme yapabilmek için kişi her hareketini kontrol etmek zorunda olacak ve bir süre sonra yorulacağı için yine normal yazısını yazmaya başlayacaktır. Böylece uzun metinlerde farklılıklar görülebilecektir (42).

Bir yazının istemli olarak değiştirilmiş olup olmadığını belirlemek için, bakılması gereken temel unsurlar, eğim, hız, stil ve boyuttur (13).

Değiştirme gayreti ile yazılmış yazılarda, kararsız ve düzensiz yazı eğimi, değişik ve kararsız harf formasyonları, büyük harflerde değişiklikler, anormal görünüş, kitap harfleri kullanmak, yazı boyutunda abartılı değişiklik, eğitim düzeyi ile uyumsuz yazı, ritim bozukluğu, alışkanlık bozukluğu, doğal olmayan duraklama ve başlangıçlar, düzensiz harf ve kelime aralıkları, aşırı süsleme gayreti, harflerin köşeli biçimde yazılması gibi bulgular tespit edilebilir (13; 29).

2.1.6.7. İmza İncelemeleri

Sözlüklerdeki imza tanımına baktığımızda, "Bir yazının altına, yazıldığı metnin onandığını ya da benimsendiğini belirten, bir kimsenin kendi eliyle ve her vakit aynı biçimde yazabildiği adı." veya "Bir kimsenin, herhangi bir belgeyi yazdığını veya onayladığını belirtmek için, her zaman aynı biçimde kullandığı işaret" olarak tanımlandığını görmekteyiz.

BK. m. 14'de, "İmza, üzerine borç alan kimsenin el yazısı olmak lazımdır. (Ek cümle:15/01/20045070 S.K./22.md) Güvenli elektronik imza elle atılan imza ile aynı ispat gücünü haizdir." hükmü yer almaktadır.

5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 3. maddesi, elektronik imzayı; "başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri" olarak tanımlamaktadır. Kanun'un 4. maddesi, münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufundaki araç ile oluşturulan, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan elektronik imzanın, "güvenli elektronik imza" olduğunu açıklamaktadır. Kanun'un 5. maddesinde de, BK. m. 14'deki hükümlerle paralel olarak, "güvenli elektronik imzanın", elle atılan imza ile aynı hukuki sonucu doğuracağı, ancak, kanunların resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin "güvenli elektronik imza" ile gerçekleştirilemeyeceği belirtilmektedir.

1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 75. maddesinde, imza atamayan ve imza yerine geçen bir el işareti kullanmayanların, varsa mühür, yoksa sol elinin baş parmağı, bu da yoksa diğer parmaklarından birinin izini kullanabileceği belirtilmiştir.

2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 2 maddesi, "Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soyadı sonda kullanılır." demektedir.

Soyadı Nizamnamesi'nin 2. maddesi (Değişik madde: 25/03/2009 2009/14848 S.Tüz./2. Mad.) de, "Söyleyişte, yazışta, öz ad önde, soyadı sonda olmak üzere bütün harfleri söylenerek veya yazılarak kullanılabilmesi gibi söyleyişte ve yazışta öz adsız yalnız soyadı kullanılabilir ve imzada öz adın ilk harfi, öz ad iki tane ise her ikisinin ilk harfleri veya birinin ilk harfi ile öteki ad ve soyadının tümü yazılabilir." demektedir.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK.)'nin imzalar başlığını taşıyan 668. maddesi, "Polçe üzerindeki beyanların el yazısı ile imza edilmesi lazımdır. El yazısı ile olan imza yerine, mihaniki her hangi bir vasıta veya el ile yapılan veyahut tasdik edilmiş olan bir işaret yahut resmi bir şahadetname kullanılamaz." demektedir.

İmzanın, irade beyanında bulunan kişiyi belirleyen bir işaret olması sebebiyle, beyan sahibinin eli ile yazılması şartı getirilmiştir. İmzanın elle yazılması şartının bazı istisnaları da vardır. Okuma yazma bilmeyen veya bedeni bir engel sebebiyle imza atamayacak durumda olanlar, tasdik edilmiş bir el işareti kullanabilirler. Genellikle başvurulan yöntem, sol elin baş parmağını basmak veya mühür kullanmaktır. Bu konudaki Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı'na göre, "İmza vazına muktedir olmayan veya imza bilmeyen kişiler tarafından verilen Senedata Mevzu mühürler Kanun'un sarahatı veçhile ihtiyar heyeti ve mahallince tanınmış iki kişi tarafından onanmadıkça, sözü geçen sened hükümsüzdür".

Çok sayıda tedavüle çıkarılan kıymetli evrakta imzanın mekanik şekilde atılmasına imkan verilmiştir. Pay senetleri (TTK. m. 413/1), tahviller (TTK. m. 427/2) bu şekilde imzalanabilir. Ancak, kambiyo senetlerindeki imzaların mutlaka el yazısı olması gerekmektedir. Mühür ve parmak izi ile kambiyo senedi düzenlenemez (TTK. m. 583/8, 688/7 ve 692/6).

İmza, kural olarak, yapılan irade beyanını kapsamaması için, metnin sonuna ve metin yazıldıktan sonra atılır. Ancak, imzanın boş bir kağıda atılması ve sonradan

üzerinin doldurulması da mümkündür. Bir kimseye, tarafların anlaşmaları şeklinde doldurulmak üzere verilmiş imza, beyaza (açığa) imza olarak tanımlanmaktadır. Açığa imza, kıymetli evrak için de söz konusu olabilir. Açık ya da beyaz poliş TTK. m. 592'de düzenlenmiştir.

Boş kağıda atılan imzanın üstü, diğer tarafça bilerek imzayı atanın iradesi dışında doldurursa, imza atanın itimadının kötüye kullanılması söz konusu olur. Açığa imzanın hile ile alınmış olduğu ispat edilebilirse, akit hile sebebiyle iptal edilebilir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında, "imzalı ve yazısız bir kağıda sahibinin zararına olarak hukukça hükmü haiz bir muamele yazıldığı veya yazdırıldığı iddiasıyla TCK.'nun 509. maddesine dayanılarak şikayet üzerine açılan ceza davasında sanığa yüklenen bu eylem, HUMK.'nun cevaz verdiği ayrı durumlarda dışında tanıkla ispat edilemez demektedir.

İmzalanacak belgenin birden çok sayfadan oluşması halinde, her sayfanın imzalanması zorunlu olmasa da, bütün sayfaların imzalanması, olası uyuşmazlıkları önler.

İmzanın, hem tanımından hem de mevzuattaki açıklamalardan, iki fonksiyonu bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki, imzanın kimlik tespitine yarayan bir fonksiyonu olmasıdır. Diğer fonksiyon ise, irade beyanını içermesidir.

Tüm bu açıklamalardan sonra imzayı, "Bir belgedeki beyanın kabul edildiğini gösteren ve her zaman aynı şekilde ve elle meydana getirilen ayırt edici bir işaret" olarak tanımlayabiliriz.

İmza, bir el yazısı formudur. Yazı veya şekilsel olmak üzere iki çeşit imza vardır. Yazı imzalar, kişinin el yazısı ile yazdığı imzalarlardır. Şekilsel imzalar ise, kısmen okunabilen veya hiç okunamayan ayırt edici bir işareten oluşurlar.

İmzalar, alışkanlıkların etkisi ile meydana gelir. İmza atılmaya başlandığında, alışkanlık, kalemin hareketini yönlendirir. İmza figürleri şekillenirken, kalem hızı, hareketlerin oranları, kalem basıncı, bilinç gayreti olmadan dinamik bir şekilde dengelenmişlerdir. Bu elemanların bilinçsiz bileşimi, benzersiz bir ritim form dengesi oluşturur (1; 13).

2.1.6.8. İmzalarda Sahtecilik Yöntemleri ve Tespiti

İmzalarda sahtecilik çeşitli yöntemlerle yapılmaktadır:

Üstten Kopya:

En çok uygulanan bu yöntemde gerçek imzanın izinden yararlanılmaktadır. Sahteci, alttan ışıklandırılmış bir cam üzerinde, gerçek imzanın üzerine, taklit etmek istediği belgeyi yerleştirir ve ışık sayesinde üstteki belgeye yansıyan alttaki gerçek imzanın üstünden geçerek sahteciliği gerçekleştirir. Direkt mürekkepli kalem kullanır veya önce kurşun kalem kullanıp daha sonra bunun üzerinden mürekkepli kalemle geçer ve kurşun kalem çizgilerini siler. Başka bir yöntem ise, karbon kağıtları kullanılarak yapılan sahteciliktir. Burada sahteci, en üste gerçek imzayı, altına karbon kağıdını, en alta da sahtecilik yapacağı kağıdı koyar ve üstteki gerçek imzanın üzerinden sivri bir cisimle giderek en alttaki kağıtta iz bırakır ve bu iz üzerinden mürekkeple geçtikten sonra, karbon kalıntılarını siler. Bir başka yol da, karbon kağıdı kullanmadan, sivri bir uçla alttaki kağıda imzanın izini çıkarmak ve bu izin üzerinden geçerek imzayı oluşturmaktır.

Bu yöntemle yapılan sahteciliği ortaya çıkaran farklı belirtiler vardır:

Meydana getirilen sahte imza gerçeğine benzemekle birlikte, kalem kaldırmalar, duraklamalar, titreklilikler, birleştirme noktaları ve baskı özelliklerinde farklılık görülür. Yavaşlık ve monotonluk görülür.

Kopya öncesi kurşun kalem kullanılması halinde, bu kurşun kalem izleri silinmiş olsa da, alttaki rehber çizgiler, optik aletlerle görülebilir. Silme nedeniyle kağıdın yüzeyinde bozulmalar olabilir. Karbon kağıdı ile yapılan kopyalarda ise karbon kalıntıları infrared ışını ile tespit edilebilir.

Sahteci, yaptığı kusurlarını düzeltmeye çalışır ve bu rötuş çok kolaylıkla görülür. Bir kişinin iki imzasının tamamen aynı olması mümkün değildir. Bu nedenle, iki imza üst üste çakışıyorsa, bunlardan birinin sahte olduğu anlaşılır.

Bakarak Taklit - Serbest taklit:

Sahteci, gerçek bir imzayı örnek alarak bunu taklit etmeye çalışır. Bu şekildeki sahtecilikte ilk yöntem, sahtecinin, karşısına aldığı imzanın her harf ve gramasını ayrı

ayrı taklit etmesidir. İkinci yöntem de ise, sahteci, yeterli sayıda deneme yaptıktan sonra, taklit edeceği imzayı bir seferde atabilir. Bu şekildeki sahteciliklerin tespiti zordur.

Bakarak ve yavaş yavaş yapılan taklit imzalarda benzerlik sağlanabilmektedir. Fakat imzadaki akıcılığı yakalamak zordur. İmza formu doğru olarak yapılabilir fakat genel imza varyasyonunu ve kişisel orantıları tutturabilmek imkansızdır. İmza formunu tam olarak verebilmek için, duraklamalar, kalem kaldırmalar veya bazı eklemeler yapılır, baskı izleri tekrar edilemez. Bir seferde taklit edilen imzalarda ise, titreklilikler, tereddüt işaretleri, kalem kaldırma, yeniden başlama unsurları ve rötuş görülmez. Bunlarda dikkat edilmesi gereken, sahtecinin elinin işlekliliğidir. Sahtecinin el hareketleri, gerçek imza sahibinden daha ağır ise, gerçek imzadaki kement, kıvrım gibi özellikler, uzun çalışmalar sonucunda dahi meydana getirilemez. Sahtecinin eli daha işlek ise, bu sefer de gerçek imzadaki bozuk harf ve gramalar daha düzgün meydana getirilir.

İmzanın basit geometrik şekiller haline olması veya hiçbir karakteristik yapıya sahip olmaması halinde, gerçek imza ile sahtesini birbirinden ayırmak oldukça güçtür hatta mümkün değildir.

Serbest taklit yapan sahtecinin, öncelikle kendi yazı sitilinde bulunan özellikleri bırakması gerekir. Genellikle taklit edilen imzaya ait birkaç karakteristik göz önünde bulundurulup diğer unsurları göz ardı edildiği için, sahte imzanın tanınmasına yarayan unsurlar ortaya çıkar.

İmza Nakli:

Bu yöntemde imza, bulunduğu yerden başka bir yere nakledilmektedir. Bu yöntem, pul nakli ile olabileceği gibi, fotokopi, fotoğraf, tarayıcı ve bilgisayar gibi vasıtalar kullanmak suretiyle de yapılabilir.

Pul naklinde, pul üzerindeki gerçek bir imza, bulunduğu yerden çıkartılarak başka bir belgeye yapıştırılmaktadır. İmzanın tamamı pulun üzerinde olabileceği gibi, bir kısmı kağıt üzerinde de olabilir. Kağıt üzerinde kalan bölüm, pulun yeni yapıştırıldığı belge üzerinde tamamlanır. Yerinden çıkartılan pulu yeniden yapıştırmak için yapıştırıcı kullanılır.

Pul nakli yönteminde tespit edilebilen bulgular şunlardır:

Öncelikle pulun yeniden yapıştırılması sırasında sürülen yapıştırıcının tespiti mümkündür. Ultraviyole ışınları kullanılarak yapıştırıcılar arasındaki fark anlaşılır.

Pul ile birlikte önceki belgeden gelen kağıt, mürekkep, kir gibi kalıntıların tespiti mümkündür.

Birbirlerinden koparılmadan yapıştırılan iki pul arasındaki dantel (perforaj) boşlukları incelendiğinde, buraya denk gelen imza parçasının, sökülen kağıt üzerinde kaldığı anlaşılır.

Nakledilen pulun üzerinden kağıda doğru devam etmesi gereken imzanın tamamlanması halinde, iki farklı kalem ve mürekkebe ait farklılıklar tespit edilebilir.

İmzanın atıldığı sırada meydana gelen baskı izinin incelemesi yapılır. Pul üzerindeki kalem baskı izi (fulaj) orijinal belgede kalmış olacağından, pulun nakledildiği belgede bu izi bulmak mümkün değildir.

İmza naklinin diğer bir çeşidi de, fotokopi, fotoğraf, bilgisayar gibi vasıtalarla imzanın naklidir. Bu yöntemde imzanın ölçüsü de değiştirilebilmektedir. Gerçek imza ile sahte imza birbirinin aynısı olacağından, nakledilen gerçek imzanın bulunması halinde, sahteciliği tespit etmek mümkündür. Islak olmayan bir imza incelemesinde, nakil imza olasılığı dikkate alınmalıdır.

İmza sahteciliklerinin tamamını tespit etmek mümkün değildir. Çünkü, imza incelemelerinde, özellikle dikkate alınan, gerçek imzaların değişmeyen grafik unsurlarıdır. Bu unsurlar hakiki imzalarda bulunmadığı zaman, incelenen imzanın gerçek veya sahte olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak üstten kopya veya pul nakli ile yapılan sahteciliklerde, sahteciliğin kesin tespiti yapılabilir (13; 38; 39).

İmza Makinesi:

İmza makinesi, bir şahsa ait imza veya yazının model alınması ve tüm biçimsel özelliklerine bağlı kalınarak çoğaltılmasında kullanılan bir makinedir. Dünyada bir çok ülkede, resmi kurumlar, şirketler, bankalar ve birçok kuruluş tarafından, kitap, katalog, mektup, fotoğraf, tebrik kartları, diplomalar vb. üzerine otomatik imza atmakta kullanılmaktadır (43).

Makinenin hafıza kutusuna yüklenen imza veya yazının aynısı oluşturulmaktadır. Piyasada bulunabilen kalemler, makinenin kalem tutma aparatına yerleştirilmekte ve ayarlanabilir özelliği sayesinde kalemin elle tutulma biçimine uygun konuma getirilebilmektedir.

El ile yazılan yazılar ve atılan imzalarda olduğu gibi kalem baskı izi bu makinelerde de oluşmaktadır. Kopya edilecek imzaların ebatları, yönü, doğrultusu ve meyili değiştirilebilmekte, hız yaklaşık olarak el hızına uygun olacak şekilde ayarlanabilmektedir. İmza makinesi ile atılan imzalarda, mürekkep yoğunluğunun imza hatlarındaki aynılığı, bu şekilde yapılan imza sahteciliğinin en önemli bulgusudur (13; 43).

Renkleri Solmuş Belgelerin İncelenmesi:

Işık altında kalan yazıda, mürekkebin cinsine göre değişik derecelerde solma meydana gelir. Bu durumda solmuş olan yazı, çeşitli güçlendirme teknikleriyle görünür hale getirilebilmektedir.

Lekelenmiş Belgelerin İncelenmesi:

Lekelenmiş belgelerde iki çeşit inceleme yapma imkanı vardır. İlk olarak, çeşitli ışık ışınları altında ve değişik dalga boylarında aydınlatmalar ve filtreler uygulayarak alttaki yazıyı okumak. İkinci olarak, çeşitli kimyasallar yardımı ile lekeyi çıkarmak. İkinci yöntem uygulanmadan önce, ilgili mahkemedен, işlemin detaylarını, olumlu ve olumsuz yönlerini anlatarak yazılı izin mutlaka alınmalı ve ayrıca belgenin görüntüsü alınmalıdır.

Eksik Belgelerin İncelenmesi:

Belgenin eksik olan kısımları, belgenin kalan kısımları ile tamamlanmaya çalışılır.

Yanmış Belgelerin İncelenmesi:

Kağıdın ileri derecede yanmamış olduğu hallerde yazıyı okuyabilmek mümkündür. Kalan mürekkep izleri, farklı açılardan ışık yansıtılarak okunabilir.

Belgenin tamamı yanmış fakat bütünlüğü bozulmamış ise, fotoğraf plakaları arasında bir süre bekletilmesi sonunda negatif fotoğrafa uygulanan işlem uygulanır ve yazılar okunur hale getirilebilir (13; 20; 40; 44; 45).

2.1.6.9. Yazı Yaşı Belirlenmesi

Belge incelemelerinde, belgenin düzenlenme tarihi veya belge üzerindeki bölümlerin aynı zamanda yazılmış olup olmadığı sorulabilmektedir.

Yazı yaşının tespiti için, belgeyi oluşturan malzemeler, kimyasal ve fiziksel yöntemlerle incelenir. Bunların bir bölümü belgeyi oluşturan kağıda ilişkin incelemelerdir. Kağıdın lif yapısı ve kağıt hamuruna eklenen diğer maddelerin incelenmesi ile belgenin düzenleme tarihi hakkında bilgi edinilebilir. Ancak, bu belirleme için üreticiye ve örneklere ulaşmak gerekir.

Belge yaşının mürekkep incelemesi ile tespitinde fiziksel ve kimyasal yöntemler kullanılmaktadır. Kimyasal yöntemler, mürekkebin içeriğindeki uçucu maddelerin miktarının tayini ile boyaların çekitlenmesi esasına dayanır. Fiziksel yöntemler ise, mürekkebin çeşitli ışık kaynakları altında spektral analizine dayanır.

Mürekkebe ilişkin yaş tayini yapılabilmesi çok zordur. Sadece ortalama bir zaman belirtilebilir. Mürekkep yaşının tam olarak tespit edilebilmesi için eksiksiz bir mürekkep koleksiyonu bulunmalıdır. Mürekkep dışındaki başka bulgularla da, örneğin kağıtlardaki güvenlik işaretlerinin incelenmesiyle, tarihe ilişkin tespitlerde bulunulabilir.

Belge üzerindeki mürekkep yazılarında zamanla meydana gelen renk değişiklikleri veya silinmeler, belgeye sonradan yapılan eklemelerin tespitinde faydalı olabilir. Böylece belgedeki yazıların hangisinin daha yaşlı olduğu tespit edilebilir. Kurşun kalem yazılarında ise solma olmaz. Bu nedenle kurşun kalem yazılarında diğer bulgulardan yararlanılmalıdır.

Belgeyi düzenleyen kişinin el yazısı ya da imzasındaki zamana bağlı değişiklikler de belgenin yaşı hakkında fikir verebilir.

Belge üzerindeki yazıların kesişmeleri ve kağıdın katlama çizgileri incelenerek, hangi yazının daha eski olduğu tespit edilebilir. Kurşun kalemlerde yeni çizgi, eski çizgi üzerinde uzunlamasına bir kazıntı yapar. Dolma kalemlerde ise mürekkep, eski çizgiye

doğru akma eğilimi gösterir. Kağıtların katlanması durumunda, bu katlama yerlerindeki kağıt lifleri bozulur. Dolma kalemle yapılan eklemelerde, mürekkep, bu liflerin içine doğru dağılır. Bilye uçlu kalemlerde ise kat yerlerinde küçük bir mürekkep yumağı oluşur. Bu eklemelerin katlamadan sonra yapıldığı böylece tespit edilir.

Farklı kalemle yapılan eklemeler, infrared ya da UV ışınları altında inceleme ya da ince tabaka kromatografisi ile mürekkep incelemesi yapılarak tespit edilebilir (28).

Daktilo ile yazılmış belgelerde, harflerin tersim tarzı incelenerek, hangi marka ve model daktilo ile yazının yazılmış olduğu tespit edilebilir. Bu makinenin üretildiği tarihi bulmak suretiyle yaklaşık bir düzenleme tarihi tespit edilebilir. Ayrıca daktilolardaki eskime ve bozulmalara bağlı değişimler de, zamana ilişkin bilgi verebilir. Daktilo şeritlerinin eskimesi ve harflerin kirlenmesi de, yazı üzerinde değişiklik yapacağından, yazının yazıldığı tarih hakkında fikir verebilirler.

Son olarak, belge üzerindeki bir takım rastlantısal bulgulardan yararlanarak da belge yaşı tayinine gidilebilir (44; 46).

2.1.6.10. Kalem Baskı - Gizli Yazı ve İzlerin Tespiti

İncelenen belgenin üzerinde görünmeyen yazı izleri veya parmak izi gibi başkaca izler bulunabilir.

Yazı yazarken uygulanan baskı, altta bulunan başka kağıtlar üzerinde de iz bırakır. Alttaki kağıtlar üzerindeki bu izlerin, uygun inceleme yöntemleriyle görülebilmesi mümkündür. Kağıt yüzeyine paralel yatay ışıkla bakılması halinde, derindeki izlerin gölgede kalarak görünmesi sağlanır. En basit yöntem, incelenecek belge üzerine çok ince kurşun tozu yaymak ve meydana çıkan izleri okumaktır. Başka bir yöntem ise, izleri iyot buharına tutarak görüntülemektir. Ayrıca, yatay ışık altında görülemeyen yazı izlerinin görünür hale getirilmesinde ESDA (Electrostatic Detection Apparatus) adlı aygıt kullanılmaktadır (28).

Yazı izlerinin kurşun kalemle görünür hale getirilmeye çalışılması ise belgeye zarar veren bir yöntemdir. Bu yöntem, parmak izlerini görünmez hale getirebileceği gibi, baskı izlerini de düzleştirerek yatay ışık veya ESDA ile görünmesini engeller.

Belge üzerindeki parmak izleri, kimyasal yöntemlerle incelenebilir. Bu yöntemde genellikle ninhidrin, gümüş nitrat ve iyot buharı kullanılmaktadır (13).

2.1.6.11. İnceleme Konusu Belgeleri Koruyucu Tedbirler

İnceleme konusu belgelerin hasar görmesini önlemek için, belgelerin saklanması, korunması ve nakli sırasında dikkat edilmesi gerekenler aşağıda belirtilmiştir:

İnceleme konusu belgeler, buldukları şekilde toplanmalı ve saklanmalıdır.

Belgeye zarar verebilecek (katlama, kesme, zımbalama, üzerine yazma gibi) girişimlerden kaçınılmalıdır.

İncelenecek belgeler birimden birime çok fazla el değiştirmeden nakledilmeli, en kısa sürede laboratuvara ulaştırılmalıdır.

Belgeler, zarf içinde saklanacak veya nakledilecek ise, belgeden daha büyük bir zarf içine konulmalı, zarfın üstü belge konmadan önce yazılmalı, zarfın yapıştırılmasında kullanılan maddeler belgelerle temas etmemeli, bunun için ikinci bir zarf veya kağıt arasına konulmalıdır.

İncelenecek belgeler, uygun özelliklerde, korumalı bir zarf veya kutuda tutulmalı, saklama kaplarının içerisine nem emici maddeler konulmalı, aşırı sıcak ve ışıktan uzak, kuru yerde saklanmalıdır.

İnceleme konusu belge, kağıt materyalden oluşan bir belge ise şeffaf plastik bir zarf içine konulmalı, katlanmamalı ve yatık olarak saklanmalıdır.

Zarfın üzeri mühürlenecek ise dikkatli davranılmalı, belgeye zarar verilmemelidir.

Fazla yer işgal eden belgeler muhafazalı kutulara konulmalı, sarsılma ve çarpmalara karşı önlem alınmalıdır.

İnceleme konusu belgenin tek veya az sayıda olduğu durumlarda ilk halini ortaya koyan fotoğraf veya fotokopisi alınmalıdır.

Uzman kişiler dışındakilerin, kimyasal veya fiziksel herhangi bir müdahale yapmasına izin verilmemelidir.

Yanmış belgeler sarsılmadan ve mümkün olduğunca buldukları kap içinde taşınmalıdır. Taşıma sırasında, sarsılmayı ve bozulmayı önlemek için, konuldukları kap içerisine pamukla destek yapılmalıdır (13; 47).

2.1.7. Yazılı Belge İncelemelerinde Hukuki Süreç

Hukuk muhakemesinde, iddiasını özel bir senetle ispatlamaya çalışan kişi, iddiasının dayanağı olan senedin, karşı tarafın elinden çıktığını ispatlamakla yükümlüdür. Senet üzerindeki imzanın bu şahsa ait olup olmadığı re'sen araştırılır. İmza incelemelerinde HUMK.'un 308 ve 309. maddeleri, imza incelemesinde izlenecek yolu düzenlemiştir. Ancak uygulamada bu maddelerde belirtilen sıraya uyulmadığı görülmektedir.

HUMK. m. 308'e göre, bir taraf senetteki yazı ve imzayı inkar veya tanımadığını beyan ederse, hakim, öncelikle, tarafların beyanları ve ileri sürdükleri delilleri dikkate alarak, bir kanaat edindiği takdirde, senedin kabul veya reddine dair karar verir. Hakim, bu şekilde bir kanaate ulaşamazsa, bir duruşma günü tayin ederek, iki tarafın bizzat bu duruşmada hazır bulunmalarına karar verir. Her iki taraf, belirlenen günde karşılıklı olarak senet hakkında açıklama yaparlar ve uygulamaya elverişli olacak belgeleri belirtir ve gösterir ve yazı ve imzanın doğruluğunu ne şekilde ve ne vasıta ile ispat edeceklerini de beyan ederler.

HUMK. m. 309'a göre, hakim, belirlenen günde iki tarafı da dinler ve senedi imzaladığı iddia edilen şahsa yazı yazdırır, imza attırır ve bu yazı ve imza ile inkar edilen senetteki yazı ve imzayı karşılaştırır. Hakim, iki tarafın yaptığı açıklamalardan ve ileri sürdükleri delillerden veya imzayı attığı iddia edilen şahsın huzurda alınan yazı ve imza örneğinden, senedin gerçek veya gerçek olmadığı hakkında kanaat edinemediği takdirde, bilirkişi vasıtasıyla senetteki imzanın incelenmesine veyahut yazıldığını görenlerin dinlenmelerine veya senedi inkar eden tarafından yazıldığına delil olacak olayların şahitle ispatına karar verir.

Bilirkişi vasıtasıyla incelemeye karar verildiği takdirde, uygulamaya elverişli yazı ve bilirkişinin inceleme yapacağı gün hakim tarafından belirlenir (HUMK. m. 309/2).

Mahkeme, ancak iki tarafın üzerinde anlaştıkları her nevi belgeler ile resmi senet ve memuriyet gereği olarak veya mahkeme huzurunda düzenlenen veya imzalanan belgeleri incelemeye esas alabilir (HUMK. m. 309/3).

İncelemeye esas alınacak belgeler olmadığı veya olup da yeterli derecede bulunmadığı takdirde, bilirkişi tarafından düzenlenecek ibarelerle reddeden kişiye yazı yazdırılarak inceleme yapılır (HUMK. m. 309/4).

308 ve 309. maddelerdeki açıklamalar göstermektedir ki; hakim, inkar edilen imza hakkında tarafları dinleyerek ve tarafların gösterdikleri delillerle bir kanaate ulaşabilirse, senedin kabul veya reddine karar verir ve böylece bilirkişiyeye başvurmayabilir.

Hakim, tarafları dinleyerek bir kanaate ulaşamadığı takdirde, imza attırarak ve yazı yazdırarak elde ettiği örneklerle, inkar edilen belgeyi karşılaştırır. Bu karşılaştırmada, ilk bakışta görülebilecek derecede bir uygunluk ve benzerlik (veya benzersizlik) tespit edemezse veya inkar edilen imza taklit edilmesi kolay ise, bilirkişiyeye başvurması gerekir. Böylece belge üzerindeki ilk incelemeyi yapan kişi hakimdir.

İmza incelemesinde, gerek hakim, gerekse bilirkişi, karşılaştırma yapabilmek için, imzayı inkar eden tarafa ait olduğu kesin olan imzalara ihtiyaç duyarlar. Bu örnek imzalar iki şekilde sağlanabilir: Öncelikle, imzayı inkar eden tarafın daha önce başka bir nedenle imzalamış olduğu belgelerdeki (uygulamaya elverişli medarı tatbik, tatbik esas) imzaları esas alınır. Bu tür imzalar bulunamazsa veya bulunup da yeterli görülmezse, yazı ve imza örneği alınması yoluna başvurulur. Bu örneklerdeki ibarelerin de bilirkişi tarafından hazırlanması gerekir.

Uygulamaya elverişli belgeler sınırlı sayıda belirtilmiştir. Bunlar dört gruptur: Tarafların üzerinde anlaştıkları her çeşit belgeler, resmi senetler, memuriyet gereği olarak imzalanan belgeler ve mahkeme huzurunda imzalanan belgelerdir (13).

2.1.8. Mukayese Örneklerin Temini

Adli Belge, Yazı ve imza incelemelerinin özünde karşılaştırma vardır. Karşılaştırma amacıyla kullanılacak örnekler, daha önceden düzenlenmiş belgelerin toplanması veya huzurda örnek alınması şeklinde temin edilir.

2.1.8.1. El Yazısı Örneklerinin Temini

Bir şahsın, yaşamı boyunca, sosyal yaşantısını ilgilendiren birçok kurumla bağlantısı olur. Bunlar, eğitim kurumları, nüfus müdürlükleri, mahkemeler, tapu müdürlükleri, belediyeler, vergi daireleri, sosyal güvenlik kurumları, trafik müdürlükleri, noterler, bankalar, ticaret sicil memurlukları, meslek odaları, ilçe seçim kurulları, hastaneler vb. şeklinde sayılabilir. Bu kurumlarla çeşitli sebeplerle yaptığı yazışmaları ve imzaları, şahsın samimi yazı ve imzaları olarak karşılaştırmaya esas kabul edilebilirler.

Duruşma tutanakları, icra ve haciz tutanakları, keşif tutanakları, vergi beyannameleri, işe giriş bildirgeleri, işyeri açılış bildirgeleri, tapu senetleri, vekaletnameler, banka hesap kartonları, kambiyo senetleri, kredi sözleşmeleri, abonelik sözleşmeleri, kira sözleşmeleri, şirket kuruluş sözleşmeleri, vasiyetnameler, teslimat belgeleri, resmi kurumlara verilen her türlü dilekçeler, hatıra defteri, notlar, ders notları, sınav kağıtları, incelemelerde kullanılmak üzere karşılaştırma belgesi olabilecek belgelerdir (48).

Doğal çeşitlilik, ancak yeterli miktarda yazı örneklerinin incelenmesi ile belirlenebilir. Bu nedenle, incelenecek yazı, bir cümle ya da birkaç kelime olsa da, kişinin yazı alışkanlıklarının görülebilmesi ve karşılaştırılabilmesi için örneklerin çok miktarda olması gerekir (13).

Yazı ve imza incelemelerinde toplanacak karşılaştırma belgeleri, inceleme konusu belgenin düzenleme tarihine yakın tarihli olmalıdır. Bu şekilde yazı ve imzaların zaman içerisindeki değişimlerini dikkate alma imkanı olabilir (29).

Yazıdaki istemsiz değişimleri takip edebilmek için, önceki ve sonraki yakın ve uzak zaman dilimlerine ait örneklerin de incelemeye dahil edilmesinin faydalı olacağı belirtilmektedir.

Yazıdaki değişimlerin nörolojik bozulmalar mı, yoksa taklit nedeniyle mi olduğunun belirlenebilmesi için, kişinin hem hastalık devresine ait hem de sağlıklı olduğu zamana ait çok sayıda yazı örneklerine ihtiyaç vardır (13).

El Yazısı Örneklerinin Alınması:

Karşılaştırma amaçlı yazı ve imza örneklerinin mahkeme tarafından ne şekilde alınması gerektiği HUMK. m. 309'da açıklanmıştır. Buna göre, karşılaştırma örneklerinin, bilirkişi tarafından alınması ve yazdırılacak örnek metnin de bilirkişi tarafından hazırlanması gerekmektedir. Ancak uygulamada bu kurala uyulmamakta, örnek alımı, hakim veya mahkeme kalemindeki görevliler tarafından yapılmakta ve bunun sonucu olarak da örnekler ya sayıca yetersiz olmakta ya da nitelik bakımından uygun olmamaktadır.

Karşılaştırma amaçlı el yazısı örneklerinin alınmasında dikkat edilmesi gerekenler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (13; 39; 42; 43; 48):

Öncelikle, fotoğraflı bir kimlikle, kimlik tespiti yapılmalıdır.

Yazı örnekleri, uzman gözetiminde alınmalıdır.

Kimlik kontrolünden sonra, kişinin sağlık durumu değerlendirilmeli ve bedensel veya ruhsal bir rahatsızlığı olup olmadığı, böyle bir durum varsa, kişinin yazı ve imza örneği vermesini sakıncalı kılacak ölçüde olup olmadığı, yazı parametrelerini etkileyecek şekilde alkol, madde veya ilaç kullanıp kullanmadığı kontrol edilmelidir.

Yazı örneği, rahat bir ortamda alınmalıdır. Mekanın fiziki özellikleri (ısı, ışık, gürültü gibi) ile yazının yazılacağı zemin kontrol edilmeli, elverişli ortam olması sağlanmalıdır.

İnceleme konusu yazının hangi pozisyonda, hangi zemin özelliklerinde yazıldığı dosyadan çıkartılabiliyorsa bu şartlar sağlanmalıdır.

Örnek yazı alımında kullanılan kağıt ve kalemler, mümkün olduğunca, inceleme konusu belgede kullanılanlarla aynı nitelikte olmalıdır. İnceleme konusu yazı, kopyalı yazılmışsa, yazdırılan yazıda da karbon kağıdı ve kopya kullanılmalıdır.

İncelenen yazı hangi türde yazılmış ise karşılaştırma yazısı da aynı türde (el yazısı, büyük kitap harfi gibi) olmalıdır.

Yazı örnekleri, oturarak ve ayakta olmak üzere sağ ve sol elle alınmalı, her seferinde yeni kağıt verilmeli ve bu şekilde en az dört sayfa örnek alınmalıdır.

Alınan örnekler, karşılaştırmaya uygun olacak şekilde ve yeterli miktarda olmalıdır. İncelenecek yazı bir cümle ya da bir iki kelime olsa dahi, kişinin yazı alışkanlıklarının ve karakteristik özelliklerinin belirlenebilmesi için çok sayıda ve uygun nitelikte örnek alınmalıdır.

İlk önce, olayla ilgisi olmayan bir kitap veya gazeteden herhangi bir parça okunmak suretiyle en az bir sayfa dolusu yazdırılmalıdır.

İncelenecek belge hiçbir zaman örnek alınacak kişiye gösterilerek yazdırılmamalıdır. Hazırlanan örnek yazı da, örnek alınacak kişinin önüne konularak yazdırılmamalıdır. Şüpheli kişinin tahmin edilen veya bilinen yazma hızına eşit bir hızda uzman tarafından okunarak yazdırılmalı, şüpheli kişinin yavaş yazmak suretiyle yazı karakterini bozması önlenmelidir. Ayrıca değiştirme gayreti dikkate alınarak, 15-20 dakika aralıklarla örnekler alınmalı ve yerine göre hızlı yerine göre yavaş okunarak yazdırılmalıdır.

İnceleme konusu yazının tümü yazdırılmalı, ayrıntı olarak kabul edilebilecek işaretler, kısaltmalar ihmal edilmemeli, rakamlar varsa yine rakam şeklinde yazdırılmalıdır.

İnceleme konusu yazılardaki hataların doğrusu okunmalı ve yazım sırasında müdahale edilmemelidir.

Yazdırılacak örnek yazı, değiştirme yapamayacağı uzunlukta olmalı ve incelenecek yazı ile aynı kelime ve rakamları kapsamalıdır. Ancak, tehdit, şantaj gibi olaylarda, karşılaştırma için alınacak örnek yazının metni hazırlanırken, incelenecek belgede bulunan harf ve kelime grupları kullanılmalı fakat belgenin içeriğini çağrıştırmamalıdır. Bu şekilde, metnin içeriğinin, olaya karışmamış kişilerce öğrenilmesi engellenmiş olur. Yukarıda sayılan hususlara dikkat edilerek yapılan örnek alımından sonra, tutanak tutulmalı, tutanağın altı, örnek alımında hazır bulunanlar tarafından imzalanmalıdır. Örneklerin alındığı kağıtlarda, örneğin alındığı şahıs ile örneği alan görevlinin adı soyadı, imzası ve tarih bulunmalıdır.

Bazı ülkelerde örnek yazı alımında kullanılmak üzere hazırlanmış standart formlar kullanılmaktadır. Bunlardan ilki Osborne tarafından geliştirilen 'Londra Metni'dir. Kullanılan dilin özelliklerini yeterince yansıtabilmek için 200 kelimedenden oluşan bitişik el yazısı ile yazılmış bir metnin yeterli olduğu düşünülmüştür. Günümüzde de doğal bir yazı örneği elde etmek amacıyla standart bir metin oluşturulabilir. Bu metin, isimler, yerler, kelimeler, deyimler, parasal miktarlar içerecek biçimde hazırlanmalıdır (13).

2.1.8.2. İmza Örneklerinin Temini

El yazısı örneklerinin toplanması için belirtilenler, imza örneklerinin toplanması için de geçerlidir.

İmza incelemelerinde toplanacak karşılaştırma belgeleri, inceleme konusu belgenin düzenleme tarihine yakın tarihli olmalıdır. Bu şekilde, imzaların zaman içerisindeki değişimlerini dikkate alma imkanı olabilir. İmza incelemelerinde, karşılaştırma belgeleri ile inceleme konusu belgenin tarihi arasındaki zaman aralığının azami beş yıl olması gerektiği, daha eski imza örneklerinin karşılaştırma için uygun olmadığı belirtilmektedir (13; 29; 42; 43).

Bu konudaki bir Yargıtay kararı şöyledir:

"Senedin cirosundan sonraki tarihlerde atılan imzalarla yapılan inceleme hükme yeterli kabul edilemez. İmza incelemelerinde münker imzanın atıldığı tarihten önce ve bu tarihe yakın sürelerde atılmış imzalarla yapılacak incelemede sağlıklı bir sonuca varılabilir. Bu nedenle mahkemenin taraflardan davacıya ait, senet tarihinden önceki en yakın zamanlarda atılmış medarı tatbik imzaları ibraz ettirilerek, sağlanacak bu imzaları ile münker imza hususunda, aralarında bir grafoloji uzmanının da bulunacağı bir bilirkişi kurulundan rapor alması... gerekirken..." (13)

İmza Örneklerinin Alınması:

Öncelikle, yazı örneklerinin alınmasında uygulanan tedbirler ve usuli işlemler (kimlik tespiti, tutanak tutulması gibi) burada da uygulanmalıdır.

Örnek alınacak kişi, rahat olmalı, heyecanının geçmesi beklenmelidir.

İnceleme konusu belge ile alınan örneklerin birbirine uygun olabilmesi ve imza değiştirmeye engel olabilmek için, örneklerin bilirkişi gözetiminde alınması gereklidir.

İnceleme konusu imzanın meydana getirilmesinde kullanılan malzemelerin (kalem, mürekkep, kağıt) aynısı, örnek imzaların atırılmasında da kullanılmalıdır. Örneğin, inceleme konusu imza, pul üzerindeyse, örnek imzanın da pul üzerine atırılması faydalı olacaktır.

İmzanın atıldığı alanın boyutu imzayı da etkileyeceğinden, orijinal belgedeki alana uygun alanda imza atılması sağlanmalıdır. Bunun için boş kağıtlara bu ebatta yerler çizilmeli ve buraya imza atması istenmelidir.

İmzalar yavaş ve hızlı olmak üzere iki şekilde alınmalıdır. İmza değiştirme gayretinden şüphe edilirse, şüphe giderilinceye kadar örnek alımı tekrarlanmalıdır.

Taklit olduğu iddia olunan imzalar, şüpheli şahısların önüne konularak taklit imzaların aynısını atmaları istenmemelidir. Şüpheli, suç konusu imzaya bağlı kalmayıp kendi imzasını atmalıdır.

İmza örnekleri, oturarak ve ayakta olmak üzere sağ ve sol elle alınmalı ve bu şekilde en az 4 sayfa olmalı ve her sayfaya yaklaşık 15-20 imza olmak üzere toplamda yaklaşık 70-80 imza alınmalıdır.

Her pozisyon ve el değişikliğinde imzalı kağıt kaldırılmalı ve aradan belirli bir süre (5-10 dakika) geçtikten sonra yeni bir boş kağıt verilmelidir. Bu şekilde, istemli değiştirmelerin önüne geçilebilir.

Örneklerin alındığı sayfalarda, örneği veren kişinin el yazısıyla, adı ve soyadı ile "bu imzalar tarafımdan sağ/sol elimle, oturarak/ayakta atılmıştır" benzeri bir ibare yazılmalıdır.

İnceleme konusu imza harflerden meydana geliyor ise, şüphelilerden, imza örnekleri yanında ayrıca el yazısı örnekleri de alınmalıdır.

Çeklerde bulunan imzaların incelenmesinde, çekteki yazıların da inceleme amacıyla örnek alımına dahil edilmesi uygun olacaktır.

Zira bu yazıların, çekin kaybolması veya çalınması dışında, keşideci tarafından yazılmış olması esastır. Paraf imzaların alınması da yararlı bulunmaktadır (13; 39; 42; 43).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde düzenlenen raporların 2006-2009 yılları arası rapor ciltleri içerisinde eksiklikler nedeniyle müzekkere ile iade edilenlerinin miktar ve nedenlerinin tespiti için Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinin de çalışmaya dâhil edilmesi planlanmış ve bunun için gerekli izin, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın 13.04.2010 tarih ve 261 sayılı izin yazısı ile alınmıştır.

Alan çalışması Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde 2006-2009 yılları arasında düzenlenen raporların tamamını kapsamıştır. Bu Şube tarafından 2006, 2007, 2008 ve 2009 senelerinde belge incelemesi amacıyla ilgili makamlarca gönderilerek bilirkişi mütalaası istenilen dosyalar hakkında tanzim edilen raporlar ve eksiklikler nedeniyle düzenlenen müzekereler hakkında inceleme yapılmıştır. Bunun yanında Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinden talepte bulunan merciiler hakkında fikir sahibi olmak için, 2006 yılında adli belge inceleme için başvuran birimler hakkında da istatistiksel çalışma yapılmıştır.

Ayrıca, tez konusu ile ilgili daha kesin kanaate ulaşmak adına aydınlatıcı veri oluşturması için daha fazla rapora ulaşabilmek ve gönderen makamlar açısından sebebiyet verilen eksiklikleri daha iyi görebilmek için, inceleme geriye doğru 4 yılı kapsamı tercih edilmiştir.

İlk etapta Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında çıkarılan toplam rapor ve müzekkere sayıları tespit edilerek yıllara göre çıkan dosya toplam miktarına ulaşılmış, daha sonra çıkan rapor miktarındaki rapor ve müzekkere oranlarına ulaşılmıştır. Ayrıca müzekkere yazılmak suretiyle mahalline iade edilenleri ise ayrıntılı olarak incelenerek müzekkere nedenleri ayrı başlık altında yıllara göre miktarları tespit edilmiştir. Bu incelemede, müzekkere ile merciine iade edilen evrakların neden iade edildikleri hakkında hangi bilgilere ulaşılabileceği tespit edilmiştir. Böylece tespit edilen bilgileri içeren bir tablo ve grafikler oluşturulmuş ve bunun üzerinden incelemelere devam edilmiştir.

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında çıkarılan toplam rapor ve müzekkereler üzerinde yapılan inceleme, "Adli Belge İnceleme Şubesinde 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında çıkarılan toplam rapor ve müzekkereler" ve "müzekkere nedenleri" olmak üzere iki bölümde toplanmıştır. Bu bölümlerde yer alan bilgileri içeren grafik oluşturulmuş ve bu grafik olarak verilmiştir.

Tüm incelemeler bittikten sonra, bu tablo ve grafiklerde toplanan veriler, tez çalışmasının bulgular bölümünde yer alan başlıklar altında derlenmiştir. Elde edilen veriler, grafik ve tablo halinde verilmiş, gerekli durumlarda ve katkı değeri olan bulgular hakkında ayrıca açıklamalar yapılmıştır.

Bulgular bölümündeki veriler, tartışma bölümünde değerlendirilmiş ve tartışılmıştır. Tezin sonuç bölümünde de, tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirilmiştir.

4. BULGULAR

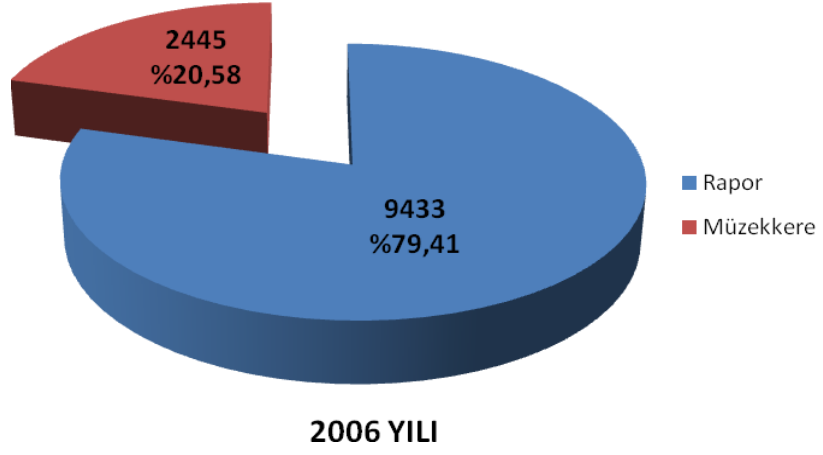
Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde çıkan toplam rapor ve müzekkere sayılarına ilişkin tespitler aşağıda sunulmuştur.

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde yapılan incelemede, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında rapor ve müzekkerelelere yıllara göre tablo (Tablo 1) ve yıllarda toplam dağılım oranları grafik (Şekil 1-4) halinde verilmiştir.

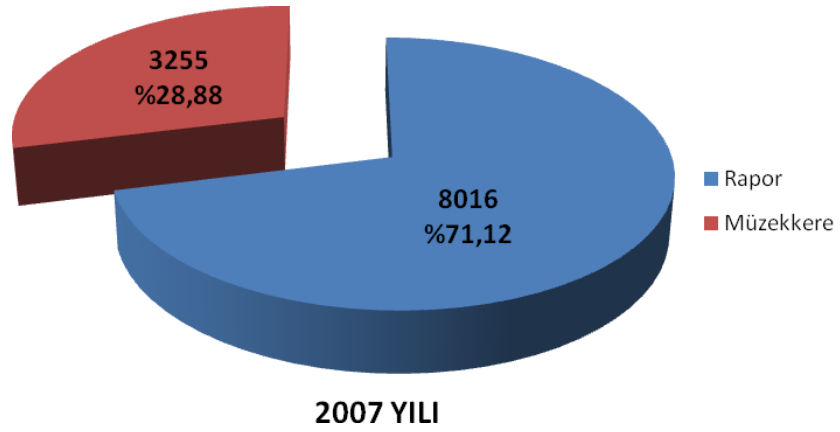
Ayrıca müzekkere ile iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri sayıları tablo halinde (Tablo 2) ve oranları grafik (Şekil 5-8) halinde verilmiştir.

Tablo 1. 2006, 2007, 2008 ve 2009 Yıllarında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.

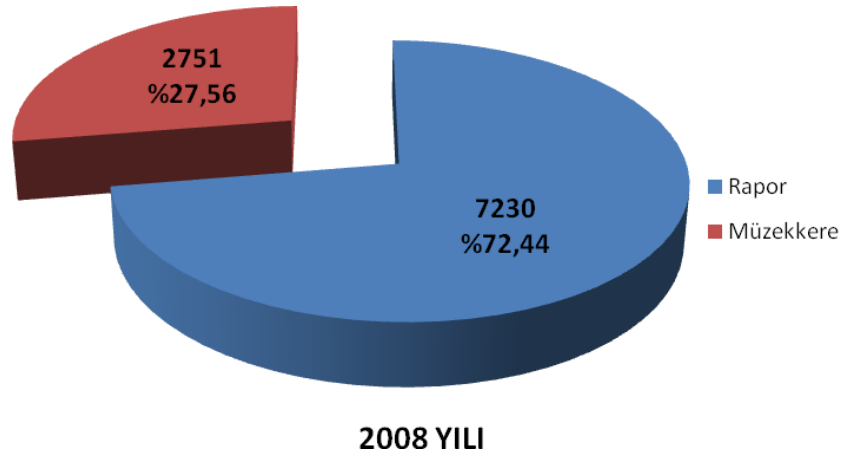
Yılı	Çıkan Toplam Rapor	Sonuçlu Rapor	Müzekkere	Rapor Oranı	Müzekkere Oranı
2006	11878	9433	2445	79,41%	20,58%
2007	11271	8016	3255	71,12%	28,88%
2008	9981	7230	2751	72,44%	27,56%
2009	8818	6626	2192	75,14%	24,86%
TOPLAM	41948	31305	10643	74,63	25,37%

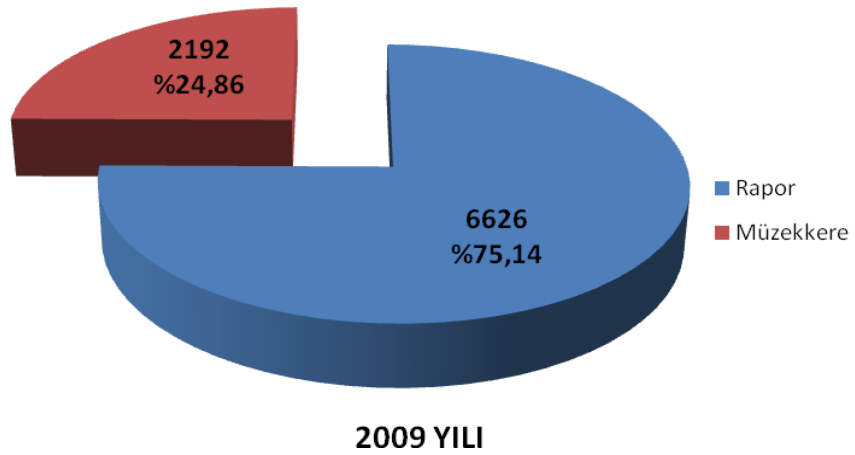
Şekil 1. 2006 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.

Şekil 2. 2007 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.

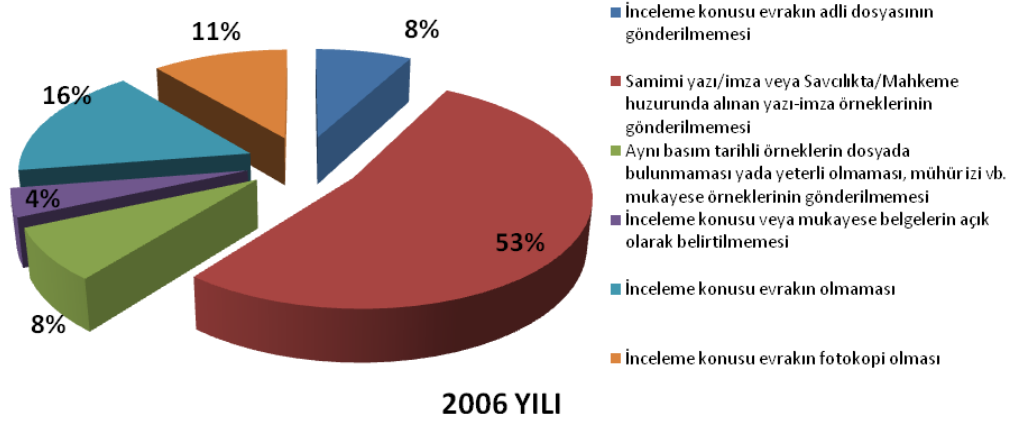
Şekil 3. 2008 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.

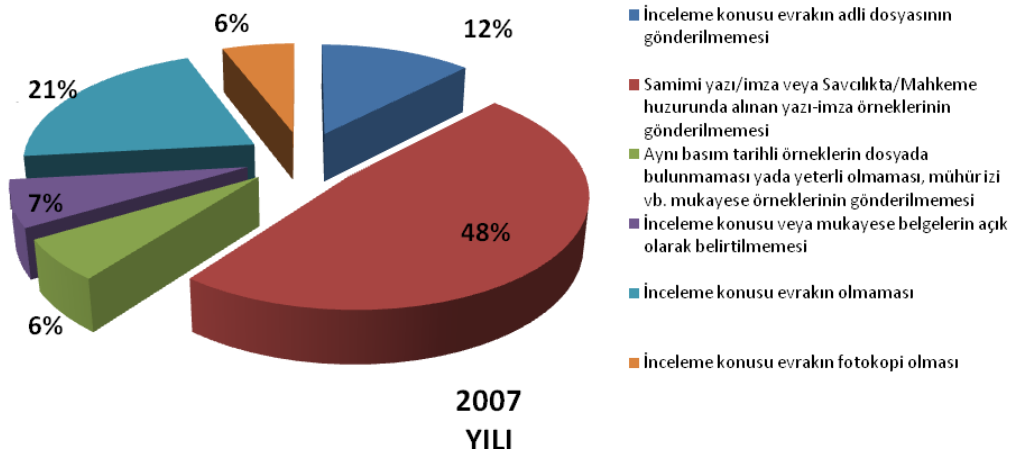
Şekil 4. 2009 Yılında Adli Belge İnceleme Şubesinde Çıkan Rapor ve müzekkere sayısı.

Tablo 2. Müzekkere ile iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri

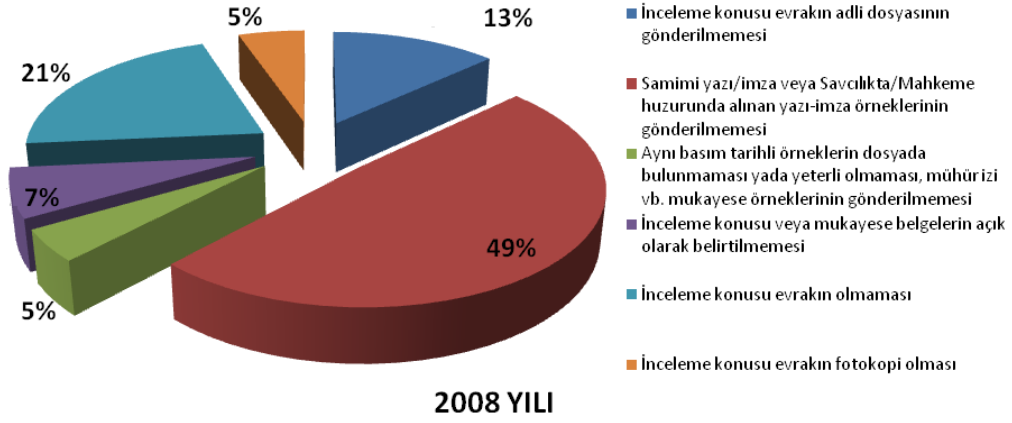
MÜZEKKERE NEDENLERİ	2006	2007	2008	2009
İnceleme konusu evrakın adli dosyasının gönderilmemesi	192	401	361	195
Samimi yazı/imza veya savcılıkta/mahkeme huzurunda alınan yazı imza örneklerinin gönderilmemesi	1292	1567	1348	1236
Aynı basım tarihli örneklerin dosyada bulunmaması ya da yeterli olmaması, mühür izi vb. mukayese örneklerin gönderilmemesi	188	196	123	89
İnceleme konusu veya mukayese belgelerin açık olarak belirtilmemesi	101	221	191	137
İnceleme konusu evrakın olmaması	401	679	583	429
İnceleme konusu evrakın fotokopi olması	271	191	145	106
TOPLAM	2445	3255	2751	2192

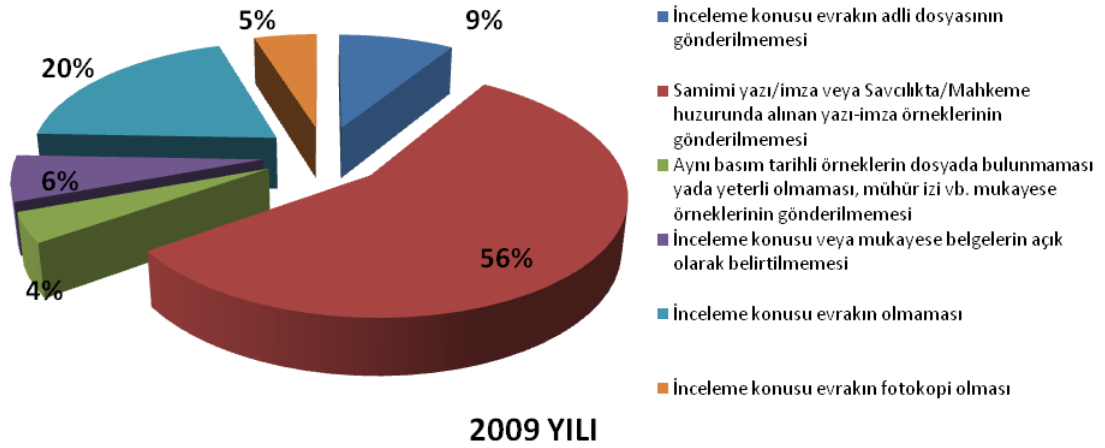
Şekil 5. 2006 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları

Şekil 6. 2007 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları

Şekil 7. 2008 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları

Şekil 8. 2009 yılında iade edilen dosyalarda karşılaşılan müzekkere nedenleri ve miktarları

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında çıkarılan toplam rapor ve müzekereler üzerinde yapılan çalışmada, 2006, 2007, 2008 ve 2009 yıllarında verilen toplam 41948 rapor ve müzekkere taranmış ve tez konumuzu ilgilendiren ve 10643 adet müzakere ile sonuçlanan iş tespit edilmiştir. 10643 adet müzekkere üzerinde ayrıntılı inceleme yapılmış ve elde edilen veriler, bulgular bölümünde yazılmıştır. Bu bulgular, aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Yazılı Belge İncelemesi talebinin yıllara göre miktarı (Tablo 1)

Yazılı belge incelemesine konu olan davaların sonuçlandırılmasında işin mahiyetine binaen bilirkişi incelemesinin gereği bulunmaktadır. Bu sebeple soruşturma veya yargılama makamları tarafından adli belge üzerinde incelemede bulunarak rapor düzenlenmesi için özel ve resmi bilirkişiye müracaat edilir. Sadece Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesine adli belge incelemesi için yapılan talep neticesinde; 2006 yılında 11878, 2007 yılında 11271, 2008 yılında 9981, 2009 yılında ise 8818 adet rapor ve müzekkere yazılmak suretiyle rapor çıkarılmıştır.

Önemli oranda dosyanın, müzekkere yazılmak suretiyle yerine iade edildiği anlaşılmıştır. Bu durum yargılama sürecini uzattığı gibi, yargılama maliyetini de artırmaktadır.

Adli Tıp Kurumu üzerindeki iş yükünün fazla olması, raporların gecikmesine yol açmaktadır. Ayrıca, evrakların adliyelerden tekemmül ettirilmeden gönderilmesi, bu durumun da dosyanın incelenerek müzekkere yazılmak suretiyle adli makamlarca geri gönderilmesi ve eksiklikler tamamlandıktan sonra Kuruma tekrar intikal etmesi işlemleri nedeniyle yargılama maliyetinin artması ve zaman kaybı nedeniyle yargılama sürecinin uzaması gibi olumsuzluklar doğurduğu anlaşılmıştır. Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesine adli belge incelemesi için adli makamlarca 2006 yılında gönderilen 11878 adet işin 2445 adedinin, 2007 yılında gönderilen 11271 adedinden 3255 adedinin, 2008 yılında iletilen 9981 adetten 2751

adedinin ve yine 2009 yılında tevdi edilen 8818 adet evraktan 2192 adedinin eksiklikler nedeniyle müzekkere yazılmak suretiyle merciine iade edildiği tespit edilmiştir.

Müzekkere sayılarının ve Şubeden çıkan toplam iş içindeki oranının yüksekliği, sürecin işleyişindeki aksaklıkların objektif ve önemli bir göstergesidir. Tablo 1. incelendiğinde; Şubeden çıkan işlerin ortalama % 25 gibi bir oranda mahallinden gelen dosyadaki eksikliklerin giderilmesi için yazılan müzekerelerden oluştuğu anlaşılmaktadır.

HUMK. m. 281, raporun düzenlenmesi için verilecek sürenin üç ayı geçemeyeceğini düzenlemiştir. Aynı şekilde CMK. m. 66/1'de, bilirkişi incelemesine ilişkin sürenin, işin niteliğine göre üç ayı geçemeyeceği, özel sebepler zorunlu kıldığında bu sürenin, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabileceği belirtilmiştir. Maddenin 2. fıkrasında ise, belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişinin hemen değiştirilebileceği ve 64. maddede öngörülen listelerden çıkarılabileceği gibi, gecikme dolayısıyla uğranılmış zararları ödemesine de karar verilebileceği ifade edilmektedir. Bu husus ta dikkate alınarak adaletin gecikmesine yol açmamak ve bu durumun toplumda adaletle olan güveni zedelemesinin önüne geçmek için, bilirkişi raporunun zamanında tanzim edilmesi ve en azından bu sebeple yargılamanın geciktirilmemesi için müzekkere düzenlenmesine sebep olan eksikliklerin neler olduğunun adli mercilerce bilinerek bu hususta daha duyarlı olmalarının sağlanması için gerekli bilgilendirilmenin yapılması gerekir.

En çok karşılaşılan müzekkere nedenleri

En çok karşılaşılan müzekkere nedeninin, konusu “imza inkarı” veya “sahtecilik” olan ihtilafın giderilmesi için rapor tanzimi için gönderilen dosya içerisinde “samimi yazı/imza örneklerinin veya aslının gönderilmesinin Cumhuriyet savcılığı-mahkemece alınan yazı-imza örneklerinin gönderilmemesinin” olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca inceleme konusu evrak aslının ve/veya inceleme konusu evraka ait adli dosya aslının gönderilmemiş olması müzekkere nedenlerinin başında gelmektedir. İnceleme konusu evrakın fotokopi olması, aynı basım tarihli örneklerin dosyada bulunmaması ya

da yeterli olmaması, mühür izi vb. mukayese örneklerinin gönderilmemesi de müzekkere nedenleri arasında görülmektedir.

Dosyayı gönderen adli mercilerce inceleme konusu belgenin açıkça belirtilip işaretlenmediği, bunların üzeri yazılı ayrı bir zarf içine konulması gerekirken bunun yapılmadığı ve evrakın dosya içinde kolay bulunamadığı ifade edilmiştir. Gönderilen dosyanın düzenli olmadığı bu gibi durumlar da zaman kaybına yol açan bir faktördür.

Huzurda alınan yazı örnekleri açısından en önemli problemlerden birisi de; incelenecek belgedeki tüm harf ve rakamların huzurda eksik yazdırılması veya büyük/küçük harf yapısına dikkat edilmemesidir. Yazı ve imza incelemesi mukayeseye dayalı bir inceleme olup büyük “A” harfi büyük “A” harfi ile, küçük “a” harfi küçük “a” harfi ile karşılaştırılarak sonuca gidilmektedir. Keza sorulan yazı içinde hangi rakamlar mevcut ise huzurda düzenlenen tutanaklar o rakamları içermelidir. Hâkim huzurunda dikte suretiyle düzenlenecek, tüm yazı ve rakamları içeren 5-6 sayfalık tutanak pek çok dosyada sonuca ulaşmak için yeterli olacak ve mükerrer yazışmaları önleyeceği ifade edilmektedir. Aynı şekilde imza mukayesesi için belge tanzim tarihinden önceki/yakın tarihli samimi imzaları içerir belgelerin çeşitli kurum ve kuruluşlarda sorulup teminen gönderilmesi halinde büyük oranda iadelerin önüne geçileceği bildirilmektedir.

Müzekkere yazılarak yerine gönderilen dosyalar bilahare Kuruma geri dönmekte, kayıt, teslim-tesellüm gibi işlemler tekrar yapılmakta, sonuçta Kurumun iş yükünün daha da artmasına neden olmaktadır.

Özetle; Mahkemeler ile Cumhuriyet Savcılıklarından gelen istek yazılarında, incelenmesi istenen delilin ne olduğu, ne istendiği, neyin ne ile karşılaştırılmasının istendiğinin zaman zaman ayrıntılı olarak yazılmaması durumunda bu hususları açıklığa kavuşturmak için yapılan yazışmalar işlem sürelerini uzatmaktadır. Keza mukayese için gönderilen örneklerin yeterince toplanmadan gönderilmesi, incelenmesi istenen materyalle karşılaştırma materyallerinin karışık ve sınıflandırılmadan gönderilmesi veya defaten ek evrak şeklinde gönderilmesi yine inceleme süresini uzatmaktadır (49).

Müzekkere ile iade edilmeyip hakkında rapor düzenlenmekle beraber sonuç belirtilemediği durumlar gözlemlenmektedir.

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesine ait raporların incelemesi esnasında bir kısım raporların sonuç bölümünde; imza incelemesinde tersim biçimi, işleklik derecesi, alışkanlıklar, istif, eğim, doğrultu, seyir, hız ve baskı derecesi bakımından uygunluk ve benzerlik incelemesinin yapılmakta olduğu belirtilerek “hakkında rapor düzenlenmekle birlikte inceleme konusu imzanın basit tersimli, karakteristik tanı unsuru ve yazı unsuru içermeyen çizgilerden ibaret bir imza olması dolayısıyla aidiyetinin ve bu meyanda sorulan şahsın eli ürünü olup olmadığının tespit edilemediği” veya “imzanın teşhise götürecekt önemli karakteristik materyal ve yazı unsuru içermeyen grama ve çizgilerden ibaret basit tersimli bir imza olması nedeniyle aidiyetinin anlaşılamadığının belirtildiği görülmüştür.

Ülkemizde imzanın ne şekilde atılacağı hususunda bağlayıcı yasal düzenleme olmamakla birlikte, bu hususta 2525 sayılı Soyadı Kanununun 2. maddesinde "söyleyişte, yazılıştta, imzada öz ad önde soyadı sonda kullanılır" diyerek imzanın atılış şeklini düzenlemiştir.

Türkçe sözlükte imza "Bir kimsenin bir yazının altına bu yazıyı yazdığını veya onayladığını belirtmek için; her zaman aynı biçimde yazdığı ad ve işaret" olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlara göre de imzanın;

Yazılması gerekmektedir.

Her zaman aynı biçimde yazılması gerekmektedir. Yani imza yazılırken matbaa harfleri kullanılıyor ise devamlı matbaa harfleriyle, el yazısı yani bağlantılı yazı kullanılıyor ise devamlı bağlantılı yazı ile yazılmalı ve her zaman aynı biçimde atılmalıdır. Bu sürekliliği ve "aynıyeti" temin etmek ve özellikle ticari hayatta güvenliği sağlamak üzere, noterlikçe tasdikli imza beyannamesi ya da imza sirküleri alınması usulü benimsenmiştir.

Noterlik Kanununun 90. maddesi imzaların onaylanmasına dair şekli, 91. ve 92. maddeleri imzanın onaylanma şartları ile onaylama şerhinin muhtevasını düzenlemiş bulunmaktadır.

Sözlükte imza tarif edilirken "yazdığı ad ve işaret" tabiri kullanılmıştır. İşaretin anlamı okuma yazma bilmeyenler için imza yerine geçen mühür veya bastırılan parmakdır. Mühür imza yerine kullanılmak üzere, bir metal veya başka bir obje (ahşap veya kil) üzerine el ile kazınan yazı veya işarettir. Bu mühür ve imzaların noterlerce veya ilgili kurumlarınca tasdik edilmeleri ve bu hususun bir belgeye geçirilmesi, ispat vasıtası olmalarını güvence altına alacaktır. Bu belgelere gerçek kişiler için imza beyannamesi, tüzel kişiler için imza sirküleri denilmektedir. Avrupa ve Amerika'nın aksine, ülkemizde şekilsel imza atmak yaygın bir alışkanlık haline gelmiştir. Sadece bir takım yuvarlak, yatay veya dikey çizgiler, büklümler ya da zikzaklardan oluşan şekillerin kime ait olduğunun belirlenmesi ise imkânsızdır.

DDK raporunda (49) bu hususta “imzanın; her zaman aynı biçimde, el yazısı ile ön ve/veya soyadın tamamının veya önadın/soyadının baş harfinin konulmasından sonra ön adın/soyadın tamamının yazılması suretiyle atılması’ bağlayıcı yasa hükmü zorunlu hale getirilmesi zaruri görünmektedir.

Sorunun çözümü için imza atılmasının bir standarda bağlanması, yasal düzenleme yapılarak bu standartlara uyulmasının imzanın “geçerlik şartı” olarak zorunlu kılınması gerekmektedir. Ayrıca, imzanın nasıl atılması gerektiği konusuna özgün eğitim programları kapsamında, Türkçe dersleri içerisinde yer verilmelidir.” denilmektedir.

Ülkemizde imza ve yazı alma ve gönderme prosedürlerini içeren örnek şablonlar bulunmamaktadır. Mahkeme ve Cumhuriyet Savcılıklarından gelen belge veya imza inceleme taleplerinde eksiklikler bulunması, incelenmesi istenen delilin ne olduğu, ne istendiği, neyin ne ile karşılaştırılmasının istendiğinin ayrıntılı olarak yazılmaması; keza mukayese için gönderilen örneklerin eksik gönderilmesi, incelenmesi istenen materyalle karşılaştırma materyallerinin karışık ve sınıflandırılmadan gönderilmesi, dosya aslı veya belge aslının gönderilmemesi, bazen de yeterli imza örneği toplanmaması, ezcümle; dosyaların gerek incelenmesi istenen hususlar, gerekse incelemeye esas olacak belgeler bakımından gereğince tekemmül ettirilmeden gönderilmesi nedeniyle, önemli sayıda dosyanın müzekkere yazılmak suretiyle yerine iade edildiği bir gerçektir.

Yapılan araştırmada, Batı Virginia Eyalet Polisi (50) ve Minnesota BCA (Bureau of Criminal Apprehension) Departmanının (51) mukayese yazı ve imza alma ve gönderilmesi prosedürleri hakkında standartlar belirledikleri görülmüştür.

Amerikan Bilimler Akademisinin (NAS) “Bazı Adli Bilim Disiplinlerinin Tanımları” başlıklı Raporunun 5. Bölümünde belge incelemesine ilişkin tespitlerinde belge incelemesine ilişkin usul ve esaslar belirlemiştir (52).

Ülkemizde adli belge incelemesi konusunda bilirkişilik yapan resmi veya özel kurumların müzekkere yazılmasına neden olunan eksikliklerin giderilmesi veya en aza indirilmesi için belirlediği ve istifadeye sunduğu “mukayese yazı veya imza alma, inceleme konusu ve mukayese belgelerin muhafaza ve gönderilmesi prosedürleri” bulunmamaktadır.

Bu durum dikkate alındığında, belge incelemesi konusunda müzekkere yazılarak evrakın sonuçlandırılmadan iade edilmesinin önüne geçilebilmesi veya en azından bu sayının azaltılmasının temini için gerek adli makamlara açısından gerekse bilirkişiler açısından yol göstermesi için mukayese yazı veya imza alma, inceleme konusu ve mukayese belgelerin muhafaza ve gönderilmesi prosedürlerinin belirlenerek mukayese yazı formu örneklerinin oluşturulması gerekmektedir.

Elde edilen bulgular ve değerlendirilmeler neticesinde, belirlenen eksikliklerin giderilmesi için formlar oluşturulmuştur(EK A, B, C). İlk olarak Adli Belge İnceleme yapılmak üzere gönderilmek istenildiğinde aşamaların kontrolünü içeren kontrol listesi hazırlanmıştır. Bu listede; özellikle inceleme konusu belge aslının konulması, sahteciliği sorulan belgenin orijina örneğinin adli dosya ile birlikte gönderilmesi, yazı-imza inceleme prosedürlerinin takip edilmesi üzerinde durulmuştur. Ardından yazı ve imza için eksiklikleri gidereceği düşünölen ayrıntılı prodedürler oluşturulmuştur. Oluşturulan mukayese yazı veya imza alma, inceleme konusu ve mukayese belgelerin muhafaza ve gönderilmesi prosedürleri ile mukayese yazı formu örnekleri eklerde sunulmuştur.

ÖZET

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesine gelen ve müzekkere ile iade edilen dosyaların incelenmesi" konulu tez çalışmamızın amacı, yazılı belge incelemelerinde zaman kaybına neden olan ve yargılama sürecini uzatan eksiklikler ve yapılan hataların tespiti ve çözüm önerileri getirilmesidir.

Bu amaçla, "Adli belge hakkında temel bilgiler ve belge incelemesi yapan kurumlar" ve "Yazılı Belge İnceleme çeşitleri ve yöntemleri" ana başlıkları altında tez çalışması konuları, genel bilgiler başlığı altında incelenmiş, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesinde düzenlenen raporların 2006-2009 yılları arası ciltleri içerisinde eksiklikler nedeniyle müzekkere ile iade edilenlerinin miktar ve nedenlerinin tespiti için konu ile ilgili araştırma yapılmış, elde edilen bulgular, genel bilgiler ışığında değerlendirilerek tartışılmış ve ulaşılan sonuç ve öneriler açıklanmıştır.

Yapılan çalışma, yazılı belge incelemeleri ile ilgili sorunların varlığını doğrulamaktadır. Ülkemizde belge incelemesi konusunda müzekkere yazılarak evrakın sonuçlandırılmadan iade edilmesinin önüne geçilebilmesi veya en azından bu sayının azaltılmasının temini için gerek adli makamlara açısından gerekse bilirkişiler açısından yol göstermesi için mukayese yazı veya imza alma, inceleme konusu ve mukayese belgelerin muhafaza ve gönderilmesi prosedürlerinin belirlenerek mukayese yazı formu örneklerinin oluşturulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

SUMMARY

The aim of our thesis: "Evaluation of Cases Referred to the Council of Forensic Medicine Physics Specialization Department by the Courts and Remanded to the Courts by the Council of Forensic Medicine with a Writ of Query about the Case" is to determine the mistakes & deficiencies which causes delays in document examination, prolongs judgment process and to suggest solutions to these problems.

For this purpose, thesis topics: "Basics about Forensic Documents and Institutions Making Document Examinations" and "Types & Methods of Document Examination" have been evaluated under the title of 'General Information'. Among all cases of the Council of Forensic Medicine Physics Specialization Department, cases between 2006-2009 remanded to the courts by the Council of Forensic Medicine with a writ of query about the case (mostly due to deficiencies in the case records) have been evaluated to determine the quantity and reason of remands. The findings have been discussed in the light of general information about the topic; results and suggestions have been explained.

This study has confirmed the problems about document examinations. As a result, in order to be able to prevent the remands of the cases without answering the questions of the courts or at least in order to be able to decrease the quantity of such remands, both for legal units and for experts, the need of constituting exemplar forms to determine dictated writing and questioned document procedures has been concluded.

KAYNAKLAR

- [1] Sala, S., "Yazı ve İmza Nedir? Çağdaş Anlamda El Yazısında Kullanılan Enstrümanlar Nelerdir?," *Adli Belge İncelemesi*, edited by Editör: Faruk Aşioğlu Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2005, ss. 21-45.
- [2] Yılmaz, R. ve Koç, S., "Adli Belge İncelemeciliğinin Tarihsel Gelişimi (I)," *Türkiye Klinikleri, Adli Tıp Dergisi*, Vol. 3, No. 2, 2006, ss. 72-78.
- [3] Huber, R. A. and Headrick, A. M., "History of Questioned Document Examination - in Brief," *Handwriting Identification: Facts and Fundamentals* CRC Press, Boca Raton, 1999, pp. 3-10.
- [4] Yılmaz, R., Tıbbi Belgelerde Yapılan Sahtecilikler, Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Uzmanlık Tezi. 2003.
- [5] Hilton, O., "The Evolution of Questioned Document Examination in the Last 50 Years," *Journal of Forensic Sciences*, Vol. 33, No. 6, 1988, pp. 1310-1318.
- [6] Yılmaz, R. ve Koç, S., "Adli Belge İncelemeciliğinin Dünyadaki Tarihsel Gelişimi (II)," *Türkiye Klinikleri, Adli Tıp Dergisi*, Vol. 3, No. 3, 2006, ss. 101-106.
- [7] Adli Tıp Kurumu, Fizik İhtisas Dairesi, Adli Belge İnceleme Şubesi. 2011. www.atk.gov.tr/Kurumsal_AT_istisasDaireleri.html. 3-1-2011.
- [8] Kriminal Polis Laboratuvarları, Belge İnceleme Şube Müdürlükleri. 2011. www.kpl.gov.tr/kplorganizasyon.htm. 3-1-2011.
- [9] Jandarma Kriminal Daire Başkanlığı, El Yazısı ve Doküman İnceleme Laboratuvarı. 2011. www.jandarma.tsk.tr/kriminal/turkish%20internet/fizin/dokuman/dokuman.htm. 3-1-2011.
- [10] İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Belge İnceleme Birimi. 2011. www.istanbul.edu.tr/enstituler/adli/bilirkisilik_uygulamaları.htm. 3-1-2011.
- [11] Marmara Üniversitesi, Grafoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi. 2011. www.marmara.edu.tr/tr/arastirma/grafoloji. 3-1-2011.
- [12] Alman Hastanesi Adli Tıp Merkezi. 2011. www.almanhastanesi.com.tr/adlitip.htm. 3-1-2011.
- [13] Demir, B., Hukuk ve Ceza Mahkemesi Açısından Yazılı Belge İncelemelerinde Bilirkişilik, Doktora Tezi. 2010. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- [14] Hardcastle, R. A. and Matthews, C. J., "Speed of writing," *Journal of the Forensic Science Society*, Vol. 31, No. 1, 1991, pp. 21-29.

- [15] Birincioğlu, İ., "Örneklerle El Yazısı İnceleme Teknikleri ve Prensipleri," *Adli Bilimlerde El Yazısı ve İmza İncelemeleri*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Öner Matbaacılık, İstanbul, 2007, ss. 122-147.
- [16] Fortunato, S., "Paper Examinations," *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition* Forensic and Police Science Series, CRC Press, 2006, pp. 293-301.
- [17] Lindblom, B., "Pens and Pencils," *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition* Forensic and Police Science Series, CRC Press, 2006, pp. 147-158.
- [18] Beal, B. and Morton, S., "Photocopiers," *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition* Forensic and Police Science Series, CRC Press, 2006, pp. 217-225.
- [19] Seaman Kelly, J., "The Document Examiner's Testimony in Court," *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition* Forensic and Police Science Series, CRC Press, 2006, pp. 399-405.
- [20] Aşıcıoğlu, F., "Yazı ve İmzayı Etkileyen Faktörler," *Adli Belge İncelemesi*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2005, ss. 99-151.
- [21] Harrison, W. R., *Suspect Documents: Their Scientific Examination*, Burnham, Inc. 1981.
- [22] Hilton, O., *Scientific examination of questioned documents*, CRC Press 1993.
- [23] Kelly, J. S. and Lindblom, B. S., *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition*, CRC 2006.
- [24] Lindblom, B. S., *Scientific examination of questioned documents*, CRC/Taylor & Francis 2006.
- [25] Morris, R., *Forensic handwriting identification: fundamental concepts and principles*, Academic Press 2000.
- [26] Nickell, J., *Detecting Forgery: Forensic Investigation of Documents*, The University Press of Kentucky 2005.
- [27] Slyter, S. A., *Forensic Signature Examination*, Charles C Thomas Pub Ltd 1995.
- [28] Çakır, İ., "Adli Belge İncelemesi Alanında Kullanılan Cihazların Çalışma Prensipleri ve Pratikte Kullanımı," *Adli Bilimlerde El Yazısı ve İmza İncelemeleri*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Öner Matbaacılık, İstanbul, 2007, ss. 46-67.

- [29] Çınar, T., "El Yazısı ve İmza İncelemeleri," *Adli Belge İncelemesi*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2005, ss. 59-86.
- [30] Koppenhaver, K., *Forensic Document Examination: Principles And Practice*, Humana Press, Totowa, N.J, 2006.
- [31] Seçkin, Ç., "El Yazısında Kullanılan Malzemeler (Kağıt- Kalem ve Yazımda Kullanılan Enstrüman ve Materyallerin İncelenmesi)," *Adli Bilimlerde El Yazısı ve İmza İncelemeleri*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Öner Matbaacılık, İstanbul, 2007, ss. 8-32.
- [32] Vastrick, T., "Carbonless Paper," *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition* Forensic and Police Science Series, CRC Press, 2006, pp. 303-305.
- [33] Koppenhaver, K., *Attorney's guide to document examination*, Greenwood Publishing Group, Westport, CT, 2002.
- [34] Hamzaoğlu, N., Yavuz, M. F., ve Çakır, İ., "Üzeri Kapatıcı İle Kapatılmış Yazıların Spektral ve Hiperspektral Yöntemlerle Analizi," *Türkiye Klinikleri, Adli Tıp Dergisi*, Vol. 7, No. 1, 2010, ss. 21-27.
- [35] Söylemez, A., *Kriminalistik ve Suç Yeri İncelemesi*, Haşmet Matbaası, İstanbul, 1982.
- [36] Hamzaoğlu, N., Yavuz, M. F., ve Çakır, İ., "Üzeri Karalanmış Yazıların Spektral ve Hiperspektral Yöntemlerle Analizi," *Adli Tıp Dergisi*, Vol. 22, No. 3, 2008, ss. 22-34.
- [37] Hamzaoğlu, N.. Belge İnceleme Alanında Üstü Karalanmış Yazıların Spektral ve Hiperspektral Yöntemlerle Analizi, Yüksek Lisans Tezi. 2008. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- [38] Kirman, B. ve Güven, E., *Kriminalistik*, Numune Basımevi , Ankara, 1953.
- [39] Karabenli, İ. M., "Kriminalistik ve Kriminal Polis Laboratuvarları," *Ceza Hukuku El Kitabı* Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1989, ss. 76-96.
- [40] Aşıcıoğlu, F., "Yazı ve İmzada Değişen Koşul ve Etmenlere Bağlı Farklılıklar," *Adli Bilimlerde El Yazısı ve İmza İncelemeleri*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Öner Matbaacılık, İstanbul, 2007, ss. 68-121.
- [41] Alkan, N.. Yaşlanmaya Bağlı Yazı ve İmza Değişiklikleri, Uzmanlık Tezi. 1996. İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, İstanbul.
- [42] Yavuz, M. F., "İstemli Olarak Değiştirilmiş İmza ve Yazılar," *Adli Bilimlerde El Yazısı ve İmza İncelemeleri*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Öner Matbaacılık, İstanbul, 2007, ss. 158-193.

- [43] Üzüm, A. R.. İnkâr Kastı İle Hareket Edilerek Atılan İmzalarda İmzayı Atan Kişinin Belirlenmesi, Doktora Tezi. 2005. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- [44] Aşıcıoğlu, F. ve Cihangiroğlu, B., "Belge Düzenleme Tarihi -Yazı Yaşı, Adli Belge İncelemesi," *Adli Belge İncelemesi*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2005, ss. 165-173.
- [45] Aşıcıoğlu, F., "Hasarlı Belgelerin İncelenmesi," *Adli Belge İncelemesi*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2005, ss. 159-163.
- [46] Lindblom, B., "Dating by Materials," *Scientific Examination of Questioned Documents, Second Edition* Forensic and Police Science Series, CRC Press, 2006, pp. 347-356.
- [47] Birincioğlu, İ., "Belgelerin Saklanması, Korunması ve Nakli," *Adli Belge İncelemesi*, edited by Editör: Faruk Aşıcıoğlu Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 2005, ss. 49-58.
- [48] Akın, S. G.. Adli Grafolojide Sağlıklı Mukayese Belge Temininin Esasları, Yüksek Lisans Tezi. 2001. İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- [49] DDK. T.C. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Devlet Denetleme Kurulu, Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Raporu. www.tccb.gov.tr/ddk/ddk46.pdf . 2011. 3-1-2011.
- [50] The Questioned Document Section of the West Virginia State Police-Handwriting Samples. www.wvstatepolice.com/qd.pdf . 2011. 1-10-2010.
- [51] Minnesota BCA (Bureau Of Criminal Apprehension)-Guidelines for Obtaining Known Handwriting Standards. www.bca.state.mn.us/Forms/Documents/lab-qd-guidelines.pdf . 2011. 1-10-2010.
- [52] National Academy of Sciences. Strengthening Forensic Science in the United States: A Path Forward. <http://www.nap.edu/catalog/12589.html> . 2011. 1-12-2010.

ÖZGEÇMİŞ

Murat AKKURT, 16.08.1969 tarihinde Kadirli'de doğmuştur.

İlk, orta ve lise eğitimini Adana'da tamamlamıştır.

1991 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur.

1992 yılında başladığı Avukatlık stajını 1993 yılında bitirerek bu tarihte İzmir Barosuna kayıtlı avukatlık ruhsatını almıştır.

1993 yılında Adana Adliyesi'nde Hâkim-Savcı stajına başlamış ve 1995 yılında atandığı Muğla İli Kavaklıdere İlçesinde Cumhuriyet Savcısı olarak meslek hayatına başlamıştır. Daha sonra sırasıyla Derik, Çayıralan, Alanya Cumhuriyet Savcısı olarak çalıştıktan sonra 2005 yılından itibaren Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığında Adalet Müfettişi olarak görev yapmakta iken, Ocak 2011 tarihi itibariyle Hâkim ve Savcılar Yüksek Kurulu Müfettişliği görevine atanmıştır.

Evli ve iki çocuk babasıdır.

EKLER

EK A KONTROL LİSTESİ

ADLİ BELGE İNCELEME ÖRNEK GÖNDERME KONTROL LİSTESİ

☐	<p style="text-align: center;"><u>BELGE ASLI KONULDU MU?</u></p> <p>İncelenmesi istenen belge aslı (ıslak imza, yazı içeren orijinal belge) muhakkak adli dosya ile birlikte usulüne uygun gönderilmeli. İncelenmesi istenen belge Fotokopi ise gönderilen yazı-müzekkerede açıkça belirtilmeli.</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>YAZI İNCELEMESİ İSTENİYORSA</u></p> <p>Mukayese Yazı Örneği Alma Prosedürü uygulandı mı?</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>SAMİMİ YAZI ÖRNEKLERİ TOPLANDI MI?</u></p> <p>Başka amaçlarla yazmış olduğu samimi yazılarını içerir; mektup, kartpostal, dilekçe, okul defteri, sınav kağıtları, adres ve telefon fihristi vb... belgeler araştırılarak temin edilmeli</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>İMZA İNCELEMESİ İSTENİYORSA</u></p> <p>Mukayese İmza Örneği Alma Prosedürü uygulandı mı? (İmza kimin adına atılmış ise muhakkak adı geçen kişiden veya şirket yetkilisi/ yetkililerinin imza örnekleri alınmalı)</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>SAMİMİ İMZA ÖRNEKLERİ TOPLANDI MI?</u></p> <p>Daha önce, belge düzenleme tarihine yakın ve tercihen bu tarihten önce başka amaçlarla atılmış olduğu samimi imzalarını içerir belgeler; muhtarlıklar, ilçe seçim kurulu, nüfus müdürlüğü, tapu ve vergi daireleri, askerlik şubesi, bankalar, noterlik, elektrik, belediyeler vb... kurum ve kuruluşlardan araştırılarak temin edilmeli</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>SAHTECİLİK SORULUYORSA</u></p> <p>Sahteciliği incelenecek belgenin muhakkak tarih ve özellikleri uyumlu orijinal örneği (ilaç kutusu, mühür-kaşe izleri, özel-resmi belge, araç muayene pulu, hologram vb.) adli dosya ile birlikte gönderilmeli</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>İNCELENMESİ İSTENEN HUSUS AÇIKÇA BELİRTİLDİ Mİ?</u></p> <p>Gönderilen yazı-müzekkerede incelenmesi istenen belge ve ne tür inceleme istendiği açıkça belirtilmeli</p>
☐	<p style="text-align: center;"><u>BELGE ASLININ KONULUP KONULMADIĞININ KONTROLÜ</u></p>

EK B YAZI PROSEDÜRÜ

MUKAYESE YAZI ÖRNEĞİ ALMA PROSEDÜRLERİ

1. Yazı örneği alınacak kişiye uygun ortam sağlanmalı
2. İnceleme konusu belgenin tanziminde kullanılan kalem ile benzer nitelikte kalem temin edilmeli, tükenmez kalem ile mutlaka örnek alınmalı
3. İnceleme konusu belge kişiye gösterilmemeli ve yazdırılacak metin dikte suretiyle yazdırılmalı
4. Yazı örneği alınacak kişiye nezaret edilmeli
5. İnceleme konusu belgedeki yazılar ile mukayese yazılar aynı içerik, tip ve formda olmalı

İnceleme Konusu : **İSTANBUL** *istanbul* *İstanbul*

Mukayese Yazı : **İSTANBUL** *istanbul* *İstanbul*

6. Oturarak ve ayakta, sağ ve sol el ile her pozisyonda iki sayfadan az olmayacak şekilde örnekler alınmalı
7. İnceleme konusu belgedeki metin uzun ise metnin başından, ortasından ve sonundan üç cümle yazdırılmalı
8. Yazım işlemi biten kağıt alınmalı, ara verilerek yeni kağıda mukayese yazım işlemi devam ettirilmeli
9. Duruma göre örnek metin yavaş veya hızlı olarak okunmalı, kişinin eş zamanlı olarak yazmasına dikkat edilmeli
10. İnceleme konusu belgedeki yazılar yanlış yazılmış harfler, kelimeler ve imla hataları içeriyorsa yazdırılırken doğrusu okunmalı ve şahısların bildikleri şekilde yazmalarına müdahale edilmemeli
11. İnceleme konusu belgenin çek veya senet olması durumunda ekli boş çek ve senet formlarına içerik yazdırılmalı.
12. Yazı örnekleri tarih ve onay içermeli
13. Yazı örneği alınacak kişi sayısı birden fazla ise mukayese yazı örnekleri ayrı zarflarda toplanmalı ve zarfların üzerine kişinin kimlik bilgileri yazılmalı
14. Kişinin samimi yazılarını içerir mektup, kartpostal, dilekçe, ajanda vb. belgeler temin edilmeli
15. Ekli mukayese yazı formu eksiksiz doldurulmalı

İNCELEME KONUSU VE MUKAYESE BELGELERİN MUHAFAZA VE GÖNDERME PROSEDÜRLERİ

- Belge aslı gönderilmeli, belge aslı temin edilemiyorsa bu husus açıkça belirtilmeli
- Mümkün olan en kısa sürede laboratuara ulaştırılmalı
- Uygun korumalı bir zarf içerisinde tutulmalı
- Aşırı sıcaktan ve şiddetli ışıktan uzak kuru bir ortamda saklanmalı
- Gereğinden fazla belgeye dokunulmamalı, belge katlanmamalı, kesilmemeli, yırtılmamalı, iğne veya zımba ile delik açılmamalı, işaretlenmemeli
- Zarf içerisinde saklanacak veya nakledilecek ise zarfın yapıştırılması ve mühürlenmesinde kullanılan kimyasal ile belgenin teması önlenmeli
- İnceleme konusu belgeyi içeren zarf mutlaka etiketlenmeli, söz konusu işlem zarf boş iken yapılmalı
- Konunun uzmanı dışında kimsenin belgeye müdahalesine izin verilmemeli

MUKAYESE YAZI FORMU

Aşağıdaki yazıları karşısındaki alana aynı tip harfler ile yazınız

Ahmet Can Bulut

Canan Deniz Çiçek

Erdal Fatsalı

Fatma Gül

Hasan Işık

İhsan İlgili

Jale Köprülü

Levent M. Nalbantoğlu

Orhan Polatlı

Raziye Ömür Su

Şebnem Türkyılmaz

Tijen Uğurlu

Ümit Vefalı

Yılmaz Zengin

Gaziosmanpaşa Mahallesi 12/43

Atatürk Bulvarı 5. Sokak

Bahçelievler 6. Cadde

Cumhuriyet Meydanı

Bakırköy Muhtarlığı

Papatya Sitesi 7. Blok

Ada Apt. No: 10/98

Vergi Dairesi

Adres, Telefon

TÜRKİYE, Türkiye

ANKARA, Ankara

İSTANBUL, İstanbul

İZMİR, İzmir

Aşağıdaki sayıları karşısındaki alana aynı tip harfler ile yazınız

1234567890

1000, 2000, 3000

4000, 5000, 6000

7000, 8000, 9000

444, 555, 888, 999

Yazı Örneği Alınan Kişinin

Adı Soyadı :

Tarih :

İmza :

Onay :

MUKAYESE YAZI FORMU

Aşağıdaki harf gruplarını karşısındaki alana aynı tip harfler ile yazınız

AA BB CC ÇÇ
 DD EE FF GG
 ĞĞ HH İİ İİ
 JJ KK LL MM
 NN OO ÖÖ PP
 RR SS ŞŞ TT
 UU ÜÜ VV YY
 ZZ

aa bb cc çç
 dd ee ff gg
 ğğ hh ii ii
 jj kk ll mm
 nn oo öö pp
 rr ss şş tt
 uu üü vv yy
 zz

Aşağıdaki yazıları karşısındaki alana aynı tip harfler ile yazınız

Bir İki Üç Dört
 Beş Altı Yedi Sekiz
 Dokuz On Onbir Oniki
 Onüç Ondört Onbeş Onatlı
 Onyediyedi Onsekiz Ondokuz Yirmi
 Otuz Kırk Elli Altmış
 Yetmiş Seksen Doksan Yüz
 YÜZ Bin BİN Milyon
 Milyar Kuruş TL Lira
 Dolar DOLAR Euro EURO
 Ocak Şubat Mart Nisan
 Mayıs Haziran Temmuz Ağustos
 Eylül Ekim Kasım Aralık

Yazı Örneği Alınan Kişinin

Adı Soyadı :

İmza :

Tarih :

Onay :

MUKAYESE YAZI FORMU

Aşağıdaki metni yazı örneği alınacak kişiye dikte suretiyle aynı tip harfler ile yazdırınız

Güneşli bir İstanbul sabahına saat 7:15'de uyandım. Lale ve papatyalarım su verdim. Bakırköy'de "DOĞA CAFE" isimli hoş ve ferah bir mekanda portakal suyu eşliğinde kahvaltı yaptım. Kuş cıvıltıları yaklaşan baharı müjdeliyorlardı. 30 dakika sonra Üsküdar'da oturan arkadaşlarım Jale, Umut ve Ülkü bana katıldı. Çay, kahve derken zaman su gibi akıp geçmiş. Yemek konusunda kararsız kaldık. Taksim'de 24. sokakta yer alan şirin bir lokantada verilen yemek molasından sonra bir boğaz turunun iyi olacağını düşündük. Vapurun hareket etmesine daha 8 dakika vardı. Şans bu ya! yağmur başladı. Pırl pırl gökyüzü yerini gri bulutlara bıraktı. Islanmamak için iskeleye sığındık, bu arada vapuru da kaçırdık. Yağmurun dinmesiyle kendimizi İstiklal caddesine attık. Henüz hava kararmamıştı. Sinemaya gitmeye karar verdik. Romantik komedi türünde 90 dakika süren "GÜZEL BİR GÜN" isimli filmi seyrettik. Saat 6:00 olmuştu. Önümde uzun bir yol vardı. Arkadaşlarımla vedalaşıp ayrıldım.

Aşağıdaki kişisel bilgileri karşısındaki alana yazınız

Ad Soyad :

Adres :

İl / İlçe : Telefon :

Doğum Yeri ve Tarihi :

Meslek :

Yazı Örneği Alınan Kişinin

Adı Soyadı :

Tarih :

İmza :

Onay :

ÇEK İÇİN MUKAYESE YAZI FORMU

GEÇERSİZ

KEŞİDE YERİ: TARİH :

..... TL. Kr.

BU ÇEK KARŞILIĞINDA EMRİNE
YALNIZ TL. Kr. ÖDEYİNİZ.

İmza

Örnektir

GEÇERSİZ

KEŞİDE YERİ: TARİH :

..... TL. Kr.

BU ÇEK KARŞILIĞINDA EMRİNE
YALNIZ TL. Kr. ÖDEYİNİZ.

İmza

Örnektir

GEÇERSİZ

KEŞİDE YERİ: TARİH :

..... TL. Kr.

BU ÇEK KARŞILIĞINDA EMRİNE
YALNIZ TL. Kr. ÖDEYİNİZ.

İmza

Örnektir

Yazı Örneği Alınan Kişinin**Adı Soyadı :****İmza :****Tarih :****Onay :**

SENET İÇİN MUKAYESE YAZI FORMU

<u>Ödeme Tarihi</u>	<u>Türk Lirası</u>	<u>Kuruş</u>	<u>No</u>
.....
<p>İşbu emre muharrer senedim mukabilinde tarihinde Bay veya emrühavale yukarıda yazılı yalnız Türk Lirası Kuruş ödeyeceği Bedeli ahz olunmuştur. İşbu bono vadesinde ödenmediği takdirde, müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceğini, ihtilaf vukuunda mahkemelerinin selahiyetini şimdiden kabul eyleri Tanzim Tarihi : / /</p>			
<p>ÖDEYECEK İsim :</p>			
<p>Adres :</p>			
<p>.....</p>			
<p>Kefil :</p>			
<p>.....</p>			

<u>Ödeme Tarihi</u>	<u>Türk Lirası</u>	<u>Kuruş</u>	<u>No</u>
.....
<p>İşbu emre muharrer senedim mukabilinde tarihinde Bay veya emrühavale yukarıda yazılı yalnız Türk Lirası Kuruş ödeyeceği Bedeli ahz olunmuştur. İşbu bono vadesinde ödenmediği takdirde, müteakip bonoların da muacceliyet kesbedeceğini, ihtilaf vukuunda mahkemelerinin selahiyetini şimdiden kabul eyleri Tanzim Tarihi : / /</p>			
<p>ÖDEYECEK İsim :</p>			
<p>Adres :</p>			
<p>.....</p>			
<p>Kefil :</p>			
<p>.....</p>			

Yazı Örneği Alınan Kişinin**Adı Soyadı :****İmza :****Tarih :****Onay :**

EK C İMZA PROSEDÜRÜ

MUKAYESE İMZA ÖRNEĞİ ALMA PROSEDÜRLERİ

1. İmza örneği alınacak kişiye uygun ortam sağlanmalı
2. İnceleme konusu imzada kullanılan kalem ile benzer nitelikte kalem temin edilmeli, tükenmez kalem ile mutlaka örnek alınmalı
3. İnceleme konusu belge kişiye gösterilmemeli
4. İmza örneği alınacak kişiye nezaret edilmeli
5. Ekli mukayese imza formuna uygun şekilde, oturarak ve ayakta, sağ ve sol el ile her pozisyonda iki sayfadan az olmayacak şekilde örnekler alınmalı
6. İmza işlemi biten kâğıt alınmalı, ara verilerek yeni kâğıda mukayese imza işlemi devam ettirilmeli
7. İmza örnekleri tarih ve onay içermeli
8. İmza örneği alınacak kişi sayısı birden fazla ise mukayese imza örnekleri ayrı zarflarda toplanmalı ve zarfların üzerine kişinin kimlik bilgileri yazılmalı
9. Kişinin evvelce inceleme konusu belgenin tanzim tarihine yakın ve tercihen bu tarihten önce başka amaçlarla atmış olduğu bol miktarda samimi imzalarını içerir belgeler; muhtarlıklar, noterler, bankalar, seçim kurulları, tapu ve vergi daireleri, nüfus müdürlükleri, evlendirme dairesi, dernekler ve vakıflar, vb. gibi çeşitli kurum ve kuruluşlardan temin edilmeli

İNCELEME KONUSU VE MUKAYESE BELGELERİN MUHAFAZA VE GÖNDERME PROSEDÜRLERİ

- Belge aslı gönderilmeli, belge aslı temin edilemiyorsa bu husus açıkça belirtilmeli
- Mümkün olan en kısa sürede laboratuara ulaştırılmalı
- Uygun korumalı bir zarf içerisinde tutulmalı
- Aşırı sıcaktan ve şiddetli ışıktan uzak kuru bir ortamda saklanmalı
- Gereğinden fazla belgeye dokunulmamalı, belge katlanmamalı, kesilmemeli, yırtılmamalı, iğne veya zımba ile delik açılmamalı, işaretlenmemeli
- Zarf içerisinde saklanacak veya nakledilecek ise zarfın yapıştırılması ve mühürlenmesinde kullanılan kimyasal ile belgenin teması önlenmeli
- İnceleme konusu belgeyi içeren zarf mutlaka etiketlenmeli, söz konusu işlem zarf boş iken yapılmalı
- Konunun uzmanı dışında kimsenin belgeye müdahalesine izin verilmemeli

MUKAYESE İMZA FORMU

Aşağıdaki her bölmeye bir imza atınız

Örneklerin alındığı el: Sağ Sol Pozisyon: Oturarak Ayakta

Aşağıdaki kişisel bilgileri karşısındaki alana yazınız

Ad Soyad :

Adres :

İl / İlçe : Telefon :

Doğum Yeri ve Tarihi :

Meslek :

İmza Örneği Alınan Kişinin

Adı Soyadı :

İmza :

Tarih :

Onay :

MUKAYESE İMZA FORMU

Aşağıdaki her kutucuğa kullandığınız eliniz ile imzanızı sığdırarak atınız

--	--	--

--	--

--	--	--	--

--	--	--	--	--

İmza Örneği Alınan Kişinin**Adı Soyadı :****İmza :****Tarih :****Onay :**